LETO VI./ŠTEVILKA 28 KRANJ, DNE 11. JULIJA 1953

GLAS GORENJSKE

UREJA UREDNIŠKI ODBOR / ODGOVORNI UREDNIK SLAVKO BEZNIK / UREDNIŠTVO IN UPRAVA: KRANJ, SAVSKI BREG 2; TELEFON 475; TEKOČI RAČUN PRI NB KRANJ-OKOLICA ŠT. 624-»T«-127 / IZHAJA VSAKO SOBOTO / LETNA NAROČNINA 400 DIN, POLLETNA 200 DIN, ČETRTLETNA 100 DIN, MESEČNA 35 DIN / POSAMEZNA ŠTEVILKA STANE 8 DINARJEV

Maršal Tito je prišel osebno čestitat tržiškim čevljarjem

Največje priznanje delovnemu kolektivu „Triglava" ob proslavi 50 letnice tovarne

- Tito prihaja! - Je že tu! - Take in podobne vzklike je bilo slišati v nedeljo dopoldne okoli pol dvanajste ure med tisočglavo množico pred tovarno čevljev »Triglav« v Tržiču. Potem je začelo vse vprek izražati svoje navdušenje nad prihodom ljubljenega maršala, ki je v spremstvu člana zveznega Izvršnega sveta tov. Borisa Krajgerja in generalmajorja

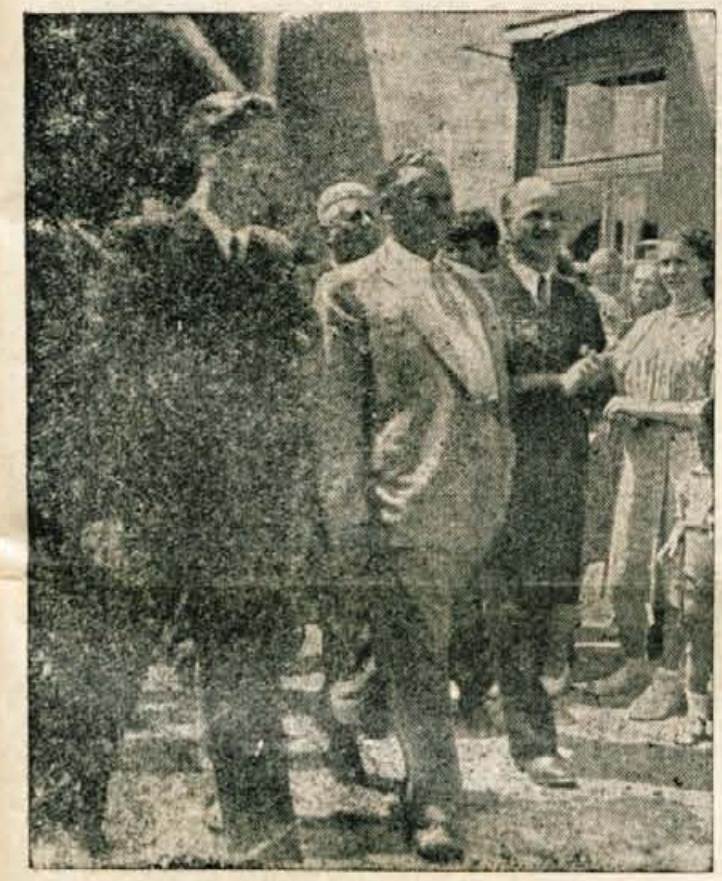

Maršal Tito v spremstvu predsednika delavskega sveta tov. Benedičiča in direktorja tov. Štucina ogleduje tovarno

Milana Žežlja stopil na govorniški oder, ves okrašen s cvetjem in zelenjem. Ko se je vihar navdušenja pomiril, je Tito čestital delovnemu kolektivu k pomembnemu jubileju in mu želel v bodoče novih uspehov v prid delovnih ljudi. Dragi gost je nato prisostvoval umetniškemu programu, ki ga je izvedel ansambel Radia Ljubljana.

Maršal Tito si je z velikim zanimanjem ogledal vso tovarno. Delovni proces sta mu tolmačila direktor »Triglava« Ivan Štucin in predsednik delavskega sveta Ivan Benedičič. Z ogledom tovarne je bil naš voditelj vidno zadovoljen. Ko je čez eno uro zapustil Tržič, mu je za odhodnico igrala godba, pozdravljali so ga pionirji, ki so mu prinesli šopek gorenjskih nageljnov, vsi drugi pa so mu zopet navdušeno vzklikali, srečni, da jih je počastil z obiskom in jim osebno čestital k jubileju.

Delovni kolektiv »Triglava« se je na proslavo 50 letnice tovarne skrbno pripravil. Že ves teden prej so bile v Tržiču različne športne in kulturne prireditve kot uvod v to pomembno praznovanje. Tekmovali so strelci, šahisti, kegljači lahkoatleti in člani kulturno-umetniških skupin ter tako dokazali močno razvito kulturno in fizkulturno dejavnost v tovarni.

V nedeljo dopoldne je bila okrog 10. ure na svečano okrašenem prostoru pred tovarno glavna jubilejna slovesnost. Proslavi so prisostvovali član vseh množičnih in političnih organizacij, predstavniki vseh poslovalnic »Triglava« širom po državi in članstvo tovarniškega delovnega kolektiva. Z obiskom pa so slovesnost povečali še član Izvršnega sveta LRS Tomo Brejc, član CK ZKS Ivan Novak-Očka, tajnik sindikatov Mavricij Borc in drugi.

Uvodoma je spregovoril nekaj besed predsednik delavskega sveta »Triglava« Jože Benedičič, nato pa je direktor tovarne Ivan Štucin prikazal v daljšem govoru zgodovino tega podjetja. Med drugim je dejal: »Tržič je pred sto leti slovel kot čevljarsko mesto. Poln je bil majhnih obrtnih podjetij, ki so izdelovala in hkrati popravljala obutev vseh vrst. Ti, nekdaj samostojni obrtniki, ki jim je razvoj kapitalizma onemogočil mirno, udobno življenje, so ustanovitelji današnjega »Triglava«. Podjetni trgovec Peter Kozina, ki je dobro poznal takratne potrebe srednjeevropskega trga, je na številnih potovanjih opazil, da so izdelki slovenskih čevljarjev kvalitetnejši in cenejši od izdelkov njihovih vrstnikov drugod. Zato je l. 1903 ustanovil trgovsko družbo in začel deliti naročila tržiškim čevljarjem in čevljarjem v bližnji okolici. Da bi imel čimveč dobička, je čevljarje sam zalagal z usnjem in jih tako spremenil v navadne mezdne delavce. Kmalu nato je ustanovil manufakturno delavnico ter si tako povečal dobiček in konkurenčno sposobnost. Delo mu je šlo lepo v klasje, tako da je že leta 1910 začel zidati tovarno. Opremil jo je s tedaj najmodernejšimi stroji. Finančne težave pred prvo svetovno vojno so Kozinov vzpon zavrle, zato pa ga je vojna s številnimi vojaškimi naročili zopet krepko postavila na noge. Po prvi svetovni vojni je tovarno zelo povečal: dograditi je štiri nadstropja. Dograjevanje ga je toliko stalo, da je spet zašel v finančne težave, iz katerih se je skušal rešiti z denarnimi posojili pri bankah. To pa ga je dovedlo do popolne odvisnosti. Kozina je nekaj let kasneje umrl, za njim pa je ostala najmodernejše opremljena tovarna čevljev z vsemi stroji, ki jih potrebuje čevljarska industrija za izdelavo najrazličnejše obutve.

Gospodarska kriza leta 1929 je podjetje občutno prizadela. Najbolj prizadeto pa je bilo delavstvo, ki ga je lastnik podjetja še bolj izkoriščal kakor poprej. Zaradi tega je prišlo leta 1934 do stavke, v katerem je zahtevalo delavstvo zvišanje mezd in uvedbo prostega sobotnega popoldneva. To je tudi doseglo.

Med okupacijo je dobršen del delavstva odšel v partizane, ostali pa so v tovarni sabotirali, tako da je padla proizvodnja na polovico predvojne zmogljivosti. O junaštvu delavcev iz »Triglava« priča spominska plošča pred vhodom v tovarno, na kateri je vklesano 34 imen nekdanjih članov tega kolektiva, padlih med osvobodilno vojno.

Ob osvoboditvi je sprejelo delavstvo odgovorno nalogo: okupator je tovarno med umikom strahotno opustošil, uničil del strojev in izropal skladišča surovin. Zavedni delavci pa so spravili tovarno že po dveh mesecih v pogon. V kratkem času so dosegli predvojno kvaliteto in kapaciteto in dobili zato zvezno in 7 krat republiško prehodno zastavo v trajno last, od vlade LRS in Glavnega odbora sidikatov Slovenije pa 8 diplom in pohval. Razen tega je bilo posebej odlikovanih 29 članov kolektiva.

V novem gospodarskem sistemu se je »Triglav« kmalu znašel in uveljavil. V enem samem letu je dal na trg 234 novih modelov kvalitetne obutve in tako znatno povečal asortiment.

Delovnemu kolektivu je čestital k pomembnemu jubileju tudi Tomo Brejc, ki je uvodoma poudaril, da so poleg partizanskih praznikov tudi proslave, kakršna je današnja, zelo pomembne, ker proslavljajo delo, od katerega je odvisen nadaljni razvoj socialistične demokracije. Ivan Novak-Očka je izročil kolektivu čestitke CK ZKS, Mavricij Borc čestitke Zveze sindikatov Slovenije, tovariš Boštjančič pa je čestital v imenu Okrajnega zbora proizvajalcev.

Sledil je prihod maršala Tita, o čemer smo uvodoma poročali. Pri svečanosti je sodeloval poleg godbe na pihala tudi orkester »Svobode«. Še pozno v noč je trajalo prijetno razpoloženje. Kamorkoli si šel, si slišal govoriti o obisku maršala Tita, na kar bodo tržiški čevljarji še dolgo, dolgo ponosni.

Nekaj misli s prve seje Okrajnega odbora SZDL v Radovljici

V podjetjih povzroča največ nejasnosti tarifna politika

Do volitev v zvezno in republiško ljudsko skupščino bo odbor SZDL radovljiškega okraja utrdil vaške in občinske organizacije

V četrtek, 2. julija, se je sestal na prvi seji novoizvoljeni odbor SZDL radovljiškega okraja. Za predsednika odbora je bil izvoljen tovariš Mirko Zlatnar, izvoljen pa je bil tudi 9-članski sekretariat in predsedniki komisij za telesno vzgojo in šport, za delo z ženami in za agitacijo in propagando.

V razpravi o nalogah okrajnega odbora in občinskih odborov SZDL so se odborniki dalj časa zadržali ob pripravah na volitve v zvezno in republiško skupščino, ki bodo jeseni. Občinski odbori SZDL se bodo morali potruditi, da v poletnih mesecih delo v njihovih organizacijah ne bo zamrlo, hkrati pa bodo morali obiskati vasi, kjer je bila pri zadnjih volitvah občutna abstinenca: v Češnjico in Jereko v Bohinju, v Zasip in Podhom pri Bledu in v Otok v občini Črnivec, kjer od zadnjih volitev v ljudske odbore niso imeli nobenega sestanka.

Da se bodo organizacije utrdile, bodo morali paziti tudi na delo odbornikov in zaostriti njihovo osebno disciplino. Tudi okrajni odbor SZDL bo moral bolj kot do sedaj pomagati občinskim odborom v Gorjah, Begunjah, Kropi in gornjesavski dolini, kjer se uveljavljajo razni klerikalni elementi.

Bolj kot doslej bodo morali občinski odbori SZDL pomagati tudi ljudskim odborom pri njihovem delu. Člani Socialistične zveze bodo morali aktivneje sodelovati pri oblikovanju komune, ki je za mnoge ljudske odbornike, in občinske ljudske odbore v celoti, še nejasen in nerazumljiv pojem. Prav zaradi tega, ker odborniki niso razumeli (ali pa niso hoteli razumeti) bistva delavskega in lokalnega upravljanja, se je često njihovo delo izrodilo v nekaj nemogočega. Na drugi strani so k temu pripomogla tudi nekatera gospodarska podjetja. Le-ta so se orientirala zgolj na borbo za rentabilnost, pri tem pa popolnoma pozabila na mnoga važnejša vprašanja, na uveljavljanje novih, socialističnih odnosov v proizvodnji. Ker se zaradi takega stanja interes posameznega kolektiva nujno postavlja pred skupni interes logično v takih podjetjih tarifna politika predstavlja najvažnejši in najbolj pereč problem.

Kam lahko pripelje napačno pojmovanje našega novega gospodarskega sistema, kaže primer občinskega odbora v Mojstrani. Odborniki v tej občini sploh nisi seznanjeni, kako naj se uporablja presežek akumulacije. Zato so le-tega uporabili za kritje proračunskih izdatkov, kljub temu da je v občini precej manjih komunalnih del.

Več idejnosti v prosvetno delo

Iz referata tov. Gostiševe na zasedanju OLO Kranj

Graditev socializma postavlja tudi kulturnoprosvetnim organizacijam vrsto nalog. Resda so le-te dosegle že pomembne uspehe, vendar sedanje stanje še vedno ni zadovoljivo. Razvoj kulturnoprosvetnega dela daleč zaostaja za gospodarskim in političnim razvojem pri nas.

V nekaterih kulturnih delavcih se je vsidralo mnenje, da kultura in prosveta nimata svojega družbenega cilja. Ta nekakšen kulturnoprosvetni larpurlartizem je ostanek buržoaznega pojmovanja kulture in prosvete, ki je graditeljem socializma popolnoma tuj. Vzrokov, da kultura in prosveta ne gresta v korak z ostalim družbenim razvojem, je več. Učni programi bi morali postati takšni, da bi lahko vsa, kolikortoliko marljiva mladina osvojila učno snov. Sedanji program za obvezno osemletno šolanje je preobsežen in tudi vsebinsko ne ustreza, ker predvideva vse premalo praktičnega dela. Zaradi obsežnosti učnega načrta so uspehi na vaških šolah, kjer mora mladina dobršen del časa posvetiti delu na polju, znatno slabši kakor v mestih. Prav zaradi pogojev, v katerih se otroci šolajo, so učni uspehi ob zaključku šolskega leta kaj različni. S pozitivnim uspehom je izdelalo 79,6% učencev.

Vzroke za relativno slab uspeh moramo iskati tudi v slabem materilnem stanju naših šol, ki nimajo niti najpreprostejših sredstev za nazoren pouk. Razen tega je še vedno veliko pomanjkanje pedagoškega kadra. Nad polovico učiteljev v kranjskem okraju mora poučevati v dveh ali celo v treh razredih, zaradi česar nedvomno trpi kvaliteta pouka. Na šolah je ½ učiteljev, ki so dovršili pedagoški tečaj, vendar so danes dobri pedagogi. Dosegli so namreč že predpisano izobrazbo in položili vse potrebne izpite. Žal pa imamo še vedno učitelje in profesorje, ki strokovno ustrezajo, so pa zaradi stare miselnosti sovražniki današnjega družbenega reda. Teh ljudi seveda ne moremo šteti med socialistične učitelje in pedagoge. Kako naj od njih pričakujemo, da bodo našo mladino vgajali v naprednem duhu? Kako naj jim mladino še zaupamo? Prav zato, ker v tem pogledu nismo rigorozni, ne manjka primerov, da si naša mladina v višjih gimnazijskih razredih in celo na visoki šoli ne izoblikuje jasnega, naprednega svetovnega nazora.

V preteklem šolskem letu so v kranjskem okraju delale 4 nižje industrijske šole, 9 vajeniških šol in 2 srednji strokovni šoli. Na vajeniških šolah

(Nadaljevanje na 2. strani.)

Z okrajne konference SZDL

V nedeljo, 5. julija je bila v Kranju okrajna konferenca Socialistične zveze. Referat o nalogah, ki stoje pred organizacijo, je imel sekretar Okrajnega komiteja ZKS tovariš Franc Popit. V izčrpnem referatu se je tov. sekretar zadržal

Franc Popit

predvsem na gospodarskih problemih v okraju. Ko je govoril o stanju v kmetijstvu, je med drugim dejal:

»V zvezi s politiko, ki jo vodi SZDL na vasi, mislim, da bi bilo treba vzbuditi pri naših javnih delavcih večjo samozavest, namreč v tem smislu, da se SZDL prav tako bori za kmeta, kakor za delavca. Občutek imam, da naši aktivisti, kadar pridejo na vas, še vedno z neko ženiranostjo govore o tem, da socializem prinaša boljšo bodočnost našemu delovnemu kmetu. To je po mojem mnenju brez potrebe in škodljivo, ker je naša oblast s svojimi ukrepi in dejanji že mnogokrat dokazala, da dela v korist kmečkega prebivalstva.

Mislim, da bi bilo dobro obuditi spomine na tisto dobo, ko sta kmete gonila na boben kapitalističnega režima bodisi pod JNS ali pod klerikalno vlado Korošca in ga preganjala s kmetij. Marsikdo izmed vas se še spominja časov, ko je noč in dan razmišljal o tem, kako se bo izvlekel iz dolgov, v katere ga je pripeljala takratna gospodarska kriza. Zgodovina uči, da odkar obstoja katoliška cerkev, posebno še, ko je dobila oblastveni značaj ni bila nikdar zaščitnica kmetov, ampak zaradi svojega ekonomskega položaja njegov najhujši nasprotnik. Spomnite se nekoliko nazaj pa boste videli, da ni dolgo tega, kar so imela župnišča najlepšo zemljo in je imela, če hočete konkretno, ljubljanska škofija, najlepše gozdove.«

V zelo živahni razpravi so prisotni obravnavali vsa aktualna vprašanja Socialistične zveze. Konferenca je prišla do zelo zanimivih ugotovitev iz vsega okraja (Cerklje itd.). Tovariši, ki so posegli v razpravo so razkrinkavali ljudi, ki se skušajo danes prikazati kmečkemu ljudstvu kot zagovorniki njegovih interesov (davki itd.). Ko pa se malo bliže pogleda, kdo so pravzaprav ti ljudje, se vidi, da so to ljudje z zelo problematično preteklostjo, da so to oni, ki so bili vedno — in so še danes proti ljudstvu in torej tudi proti kmetom.

Na konferenci je bil izvoljen 35 članski odbor, ki se je po zaključku konference takoj sestal in izvolil iz svoje srede 12. članski sekretariat s predsednikom tov. Popitom na čelu.

Podrobnejše poročilo s konference bomo skupno z zaključki objavili v naslednjih številkah našega lista.

Izplačana je prva zavarovalna premija naročniku našega lista

30. maja t. l. se je pri delu v Jeseniški železarni smrtno ponesrečil **Franc Velikonja**, naročnik našega lista. Ker je imel do 15. maja t. l. redno poravnano naročnino in je umrl zaradi obratne nesreče, nas je podružnica Državnega zavarovalnega zavoda v Kranju obvestila, da je izplačala pokojnikovi ženi Alojziji Velikonji, živeči v Dvorski vasi 34 pri Begunjah

10.000 dinarjev

To je prva zavarovalna premija, ki jo je v kratkem času, odkar smo naše naročnike zavarovali, izplačala podružnica DOZ v Kranju.

Pohitite z vplačilom naročnine! Kdor še ni naročnik »Glasu Gorenjske« naj čimprej postane! Naš list v vsako gorenjsko hišo!

Monopol, ki ga je treba razbiti

Člani zbora proizvajalcev radovljiškega okraja se seznanjajo z gospodarsko problematiko v okraju

Na eni svojih zadnjih sej je zbor proizvajalcev Okrajnega ljudskega odbora Radovljica sprejel sklep, da se v celoti seznani s problematiko gospodarskih podjetjih v okraju. Da to doseže, bo zbor organiziral postopni ogled vseh podjetij. Že prihodnji teden si bodo člani zbora proizvajalcev ogledali podjetje »LIP« Bled z vsemi obrati.

Ta sklep zasluži vsekakor vso pohvalo, kajti le na ta način bo zbor proizvajalcev dobil v delavskem upravljanju gospodarstva v okraju tisto mesto, ki mu gre.

Vsak začetek je sicer težak, posebno če gre za nov način sodelovanja v gospodarskem upravljanju. Vendar že lahko trdimo, da je zbor proizvajalcev radovljiškega okraja premostil začetne težave, da ga čaka še veliko delo, da odpravi vse negativne pojave, ki so se pokazali v njegovem dosedanjem delu.

Predvsem je bil zbor proizvajalcev doslej vse preveč **formalna** oblika sodelovanja delavcev pri upravljanju gospodarstva. Člani zbora niso poznali celotne gospodarske problematike v okraju, zaradi česar so predstavljali **bolj zastopnike posameznih podjetij v zboru, kot pa pravega regulatorja gospodarskega razvoja v okraju.**

Tudi številni kolektivi so do sedaj napačno pojmovali delo zbora proizvajalcev. Imeli so ga za nekak posvetovalni organ. V mnogih kolektivih so bili mnenja, da zbor nima pravice razpravljati o problemih v posameznih podjetjih in so često postavljali zbor pred gotova dejstva. Ni čudno torej, da se zaradi vsega tega člani zbora proizvajalcev niso zavedali svojih funkcij. Med njimi so se pojavila dokaj čudna mišljenja o kompetencah zbora proizvajalcev. Tako so n. pr. nekateri trdili, da ne bi bilo potrebno seznaniti članov zbora s celotno gospodarsko problematiko, da zbor proizvajalcev nima pravice razpravljati o tem, kako naj posamezno podjetje uporabi svoja sredstva itd. V tem se jasno kaže težnja kolektivov, da samostojno razpolagajo z vsemi sredstvi, ne glede na to, kakšne koristi ima od tega skupnost.

Zaradi takega — odvetniškega — pojmovanja zbora proizvajalcev so že od vsega začetka odborniki iz podjetij, ki so najmočneje zastopana v zboru, težili, da monopolizirajo ta organ in preko njega uveljavijo interese svojega podjetja. Ko je zbor proizvajalcev razpravljal o povišanju povprečja plač, so odborniki iz kolektiva, ki je najmočneje zastopan v zboru, preprosto zagrozili ostalim članom zbora, da jih bodo preglasovali, če letni ne bodo podprli predloga, da se njihovemu kolektivu zvišajo povprečne plače za 15 odstotkov.

P.

Nekaj predpisov, ki bodo zanimali predvsem naše kmetovalce

Izšla je Uredba o prometu z žitom. Po predpisih te Uredbe je promet z pšenico, ržjo, ječmenom, ovsom, koruzo in mlevskimi izdelki po vsej državi prost. Le v primeru, če je žito namenjeno za prehrano prebivalstva, določi zvezni Izvršni svet podjetjem za promet in predelavo cene, po kateri naj ta podjetja kupujejo žita od pridelovalcev. Dalje določi Izvršni svet, kako naj ta podjetja sestavljajo cene žita in mlevskih izdelkov v trgovini, način mletja itd. Mlinska podjetja smejo kupovati žito direktno od kmetovalcev le kot zastopniki podjetij za promet in predelavo žita. Gospodarski odbor zveznega Izvršnega sveta bo izdal še natančnejša navodila za pravilno reguliranje prometa z žitom.

Nadalje je objavljen važen odlok o odškodnini za zemljo, ki je postala splošno ljudsko premoženje na podlagi pred kratkim sprejetega zakona o kmetijskem zemljiškem skladu splošnega ljudskega premoženja in o dodeljevanju zemlje kmetijskim organizacijam. Komur bo v smislu tega zakona odvzeta zemljiška posest, ki presega določen maksimum, bo dana odškodnina glede na katastrski razred, v katerega je zemlja uvrščena. Za prvi razred, t. j. za najboljšo zemljo, je predvideno 100.000 din odškodnine za ha, za nadaljnjih 6 razredov je odškodnina sorazmerno manjša, za zadnji, t. j. 7. razred, pa je predvideno 30.000 dinarjev odškodnine za ha. Za investicije, vložene v sadovnjake, vinograde in razne druge dolgoletne nasade, za stavbe in druge objekte, ki pridejo v zemljiški sklad, pa se določi odškodnina na podlagi ocenitve po prometni vrednosti.

Sedaj imajo glede določanja akontacije dohodnine kmetijskih gospodarstev za leto 1953 in o rokih plačevanja nove predpise. Akontacije dohodnine za leto 1953 se plačujejo na podlagi dohodnine, odmerjene za leto 1952. Posebej se določi akontacija za dobo januar-september in posebej za četrto tromesečje 1953. Vsakemu kmetijskemu gospodarstvu se določi akontacija v odstotkih — določenih za tisti okraj, mesto ali mestno občino s posebnimi pravicami — od dohodnine, odmerjene gospodarstvu za leto 1952. Ta odstotek določi republiški Izvršni svet. Zaradi gospodarske neenakosti posameznih občin bo lahko republiški Izvršni svet izjemoma pooblastil okrajne ljudske odbore, da v sporazumu z njim spremene odstotek za posamezne občine. Akontacije za prvi dve tromesečji bo treba plačati do 15. julija 1953, razliko med akontacijo, odmerjeno za dobo januar-september 1953, in akontacijo za prvi dve tromesečji pa do 15. avgusta 1953. Akontacijo za četrto tromesečje bo treba poravnati do 15. novembra 1953.

V kolikor akontacije ne bodo plačane v teh rokih, se izterjajo prisilno, zamudniku pa se zaračunajo še stroški za izterjavo. Ljudski odbori morajo sporočiti davčnim zavezancem, kakšen je odstotek akontacije na dohodnino, rok glede plačila, in kakšne so posledice, če akontacije ne plačajo pravočasno. **S kakšnimi posebnimi obvestili pa davčnih obvezancev ni treba obvestiti.**

1. avgust - praznik ljudske vstaje v Kranju

Na svoji zadnji seji je sprejel LOMO Kranj na predlog mestnega odbora ZB sklep, da se prvi avgust proglasi za občinski praznik.

Po vdoru okupatorja so morali najaktivnejši člani KP in ostali zavedni proletarci, ki so bili zaradi ilegalnega dela kompromitirani, takoj v ilegalo, da so se izognili aretacijam. V Kranju so bili že maja in junija prvi ilegalci, ki so po nalogu KP skupno s člani CK KPS organizirali I. kranjsko četo na desnem bregu Save, II. kranjska četa pa je delovala na področju levega brega Save, okolice Kokrice, Naklega, Šenčurja in Trstenika. Za odhod v partizane je bil določen 25. julij, zbirališče II. kranjske čete pa je bila koča pod Storžičem. Četa pa ni dobila pravočasno orožja in je odšla šele 31. julija 1941.

Prvi streli na II. kranjsko četo so padli že 1. avgusta dopoldne, ko sta partizane zasledovala dva gestapovca v civilni obleki, od katerih je bil eden ubit, drugi pa ranjen. 4. avgusta so bili borci zapriseženi, 65 jih je odšlo v Begunje osvobodit zapornike, 20 pa jih je ostalo na Storžiču. Akcija v Begunjah je bila izdana. Četo so Nemci obkolili in več borcev ujeli. 10 so jih potem na Bledu ubili, Milorad Stošič pa je bil v Kranju obešen. Tudi borci na Storžiču so bili izdani in obkoljeni; v boju jih je 8 padlo. Tisti, ki so se srečno rešili, so se pridružili jeseniški in jelovški četi ter sodelovali v bitkah v Dražgošah in Crngrobu.

Večina kranjskih borcev je že v prvem letu ljudskega upora v številnih borbah padla, partizansko gibanje pa se je kljub temu v Kranju nenehno krepilo. Novi in novi tovariši so odhajali v partizane in tolkli sovražnika.

Zraslo bo novo mesto

Jeseničani že vsa leta nimajo dobrega vodovoda, v odvodne kanale pa se stekajo tudi hudourniki, kar seveda ni prav. Zato je LOMO Jesenice posvetil v letošnjem investicijskem načrtu največjo pozornost prav gradnji kanalizacije. Na ta način bodo prišli prebivalci do urejenih naprav in se znebili slabe zapuščine preteklosti. Gradnja vodovoda je razdeljena na tri sektorje: Na Javornik, na Blejsko Dobravo in na Jesenice. Za ta dela je LOMO investiral že visoke vsote, tako da bo vodovod kmalu gotov. Prav tako je nujno potrebno urediti kanalizacijo, ker je na Jesenicah pravzaprav skoraj ni. Sedanje kanalizacijsko omrežje je zgrajeno nenačrtno. Nujno je torej bilo, da se je ljudski odbor odločil za ureditev kanalizacije. Hkrati z gradnjo novega omrežja bodo regulirali in uredili hudournike na Mirci.

Jeseniške ceste so v zelo slabem stanju zato bodo zvezno cesto od gasilskega doma do bolnice in predel od železniške postaje do Javornika v najkrajšem času modernizirali in zgradili prepotrebne hodnike ob straneh. Prav tako bodo obnovili mestno cesto Jesenice—Kočna, ki je velikega gospodarskega pomena, uredili Savsko nabrežje in zgradili cesto Blejska Dobrava—Kočna, ki je za Dobravo gospodarskega in turističnega pomena.

Poleg teh najvažnejših del pa ima ljudski odbor daljši perspektivni načrt, ki ga misli čimprej uresničiti. V gradnji je že novo pokopališče na Blejski Dobravi, Jeseničani pa bodo dobili novo pokopališče na Koroški Beli. Nasproti nove postaje, na prostoru, ki je bil bombardiran, bodo zrasle nove stavbe in objekti. Zgradili bodo palačo Narodne banke, zgradbo za mestni ljudski odbor, pred katero bo manjši trg s spomenikom v revoluciji padlih Jeseničanov. V neposredni bližini pa je predvidena tudi velika trgovska zgradba s pokrito tržnico.

Tako kot skoraj povsod, je tudi na Jesenicah stanovanjsko vprašanje zelo pereče, zlasti še, ker bi delavci — železarji morali stanovati bliže svoje tovarne. Na Plavžu že gradijo 8 stanovanjskih blokov, ki bodo menda kmalu pod streho. Zaradi stanovanjske stiske je med delavci in nameščenci veliko zanimanje za individualno gradnjo hišic, vendar je za sedaj nabava gradbenega materiala, zlasti cementa, precej onemogočena. Stanovanjska stiska pa se utegne še povečati, ker je predvideno rušenje približno 200 stanovanj zaradi razširitve industrijskih objektov. Vendar bo LOMO skušal, preden pričnejo hiše rušiti, dograditi nova stanovanja na zapadnem delu Jesenic, kjer bo nastala naselbina za okoli 5000 prebivalcev.

Jeseničanom se obeta pestra in živahna gradbena prihodnost.

Proizvodnjo cementa bi lahko povečali

Za gradbeno dejavnost so dala naša podjetja že milijonske zneske. Gradbeno in predvsem stanovanjsko vprašanje bi torej že v dobršni meri rešili, če ne bi primanjkovalo važnega gradbenega artikla-cementa. Gradnje novih blokov in stanovanjskih hiš si brez cementa ne moremo zamisliti. Po cementu je veliko povpraševanje tudi v inozemstvu; cement je važna postavka naše trgovinske bilance, saj dobimo zanj devize, ki so nam nujno potrebne za nabavo strojev.

Kako priti iz gospodarskih težav in omogočiti predvidene gradnje, hkrati pa izvoziti zadostne količine cementa? Edini izhod je, da povečamo proizvodnjo. Toda kako? Nujno bi bilo zgraditi nove tovarne. V radovljiškem okraju imamo vse pogoje. Pred leti je bila v Mojstrani tovarna kvalitetnega cementa. Proizvodnjo cementa v Mojstrani so ustavili kapitalisti, ki pač niso imeli več interesa, da podjetje obratuje. Po osvoboditvi so ljudje raznesli opeko in ves uporabljivi material ter ga izkoristili za svoje potrebe. Sedaj bi bila ta tovarna cementa v Mojstrani potrebna bolj kot kdajkoli. Tu je dovolj surovin za izdelavo kvalitetnega cementa, pa tudi dovolj delovne sile. Primerno bi bilo, da naši gospodarstveniki o zadevi razmislijo in se odločijo za obnovitev te tovarne. Če ne bomo proizvodnje cementa povečali, skoraj ni mogoče pričakovati, da bi uspešno rešili naš stanovanjski problem. Kapitalna izgradnja sicer dobiva cement, pač pa je privatna gradbena dejavnost prav zaradi pomanjkanja cementa otežkočena. Za obnovitev tovarne v Mojstrani naj bi se zavzel radovljiški okraj in vsi naši gospodarstveniki. Investirana sredstva bi se kaj hitro obrestovala.

Pogled na osnovno šolo v Kranju, kjer bo od 31. julija do 10. avgusta Gorenjski sejem

Mednarodna delovna brigada v Kranju

Kranjsko akademsko društvo je organiziralo v Kranju Tabor svobodnega dela. K sodelovanju je povabilo tudi svoje kolege iz Sarajeva in nekaterih inozemskih univerz. Inozemci so že v Kranju in kopljejo temelje za nov Zdravstveni dom ob Golniški cesti. Dance in Nemce, ki so se prav tako prijavili, pa prireditelj še čaka.

Namen akcije ni samo fizično delo, temveč tudi medsebojno spoznavanje in tolmačenje naše socialistične stvarnosti inozemskim kolegom.

Brigada bo v Kranju tri tedne. Vse nedelje pa bodo izrabila za izlete v Postojno, Bohinj in na Jezersko.

Z zasedanja OLO v Kranju

(Nadaljevanje s 1. strani)

primanjkuje strokovno in ideološko dobrih učiteljev. Tudi v mladinske domove bo potrebno namestiti dobre vzgojitelje. Partizanskim sirotam pa bo nujno omogočiti vključitev v gospodarstvo, pri tem pa posvetiti posebno pažnjo mojstrom, ki mladino še vedno izkoriščajo in jim ne izplačujejo v redu zaslužka. Ob zaključku šolskega leta je na strokovnih šolah izdelalo 78% učencev.

Posebno pozornost bo treba v bodoče posvetiti telesni vzgoji naše mladine. Zdravstveno stanje in odpornost se bosta v telovadnicah in na športnih igriščih izboljšali in utrdili. Današnje telovadnice so dokaj slabo opremljene skoraj neprimerne, nekatera športna igrišča pa so le zasilno urejena. Vse to bo treba v bližnji prihodnosti popraviti in v ta namen porabiti vsa razpoložljiva materialna sredstva.

Franc Štefe - Miško

ROJSTVO KOKRŠKEGA ODREDA

Uspehov v tem široko zamišljenem načrtu so se nadejali zlasti zato, ker se je dr. Bedenk, in več njemu podobnih, skraja pridružil osvobodilnemu gibanju, podpiral OF in zato živel v prepričanju, da mu ljudstvo zaupa. Vsi so seveda računali na komandne pozicije po vojni. Ker pa so kmalu ugotovili, da za to ni pogojev in jih tudi ne bo, so se odločili za prefinjeno in dobro prikrito borbo proti partizanom. Dr. Bedenk je poznal več partizanov, med njimi tudi Janeza Perka, enega najpopularnejših borcev, ki ga je pozimi med 1941. in 1942. letom, ko je bil ranjen, zdravil v Dupljah. Že v tem času je začel izvajati dobro premišljeni načrt. Potrebne so mu bile zveze s partizani, zato je hotel čedalje več stikov z njimi, vendar ne z vsemi. Hinavsko in licemersko je poudarjal svojo pripadnost OF in si skušal z demagoškim govoričenjem pridobiti naklonjenost partizanov. Ko pa je menil, da bi bila večina pripravljena stopiti za njim, je pričel počasi snemati krinko s svojega umazanega izdajalskega lica. Njegovo govorništvo se je spremenilo v pesimistično tarnanje o silnih naporih, ki jih morajo prenašati borci, opozarjal je na brezizgleden položaj, na stalno preganjanje itd. Vojne še ne bo konec in Nemcev tudi še ne, je prepričeval borce, in zato predlagal, naj bi formirali novo vojaško enoto, ki bi navidez sodelovala z Nemci, v pravem trenutku pa udarila po njih. Ker je menil, da ima borce že za sabo, je svojo dejavnost usmeril predvsem na Perkota, kateremu je celo obetal, da bo imel v tej novi formaciji še višji položaj in da se niti njemu niti komurkoli drugemu, ki bi vstopil v to formacijo, ne bo ničesar zgodilo. Stavil pa je Perkotu „malenkosten" pogoj: pobiti bi moral vse komuniste v bataljonu in izdati vse komuniste, ki jih pozna, pa bi s tem poravnal Gestapu račun.

Izdajalci so prejeli zasluženo kazen

Iz Bedenkove moke ni bilo kruha, čeprav je bil sam trdno prepričan v to. Bataljon je bil o vsem točno obveščen. Razen od Perka je bataljon tudi po drugih zaupnih virih zvedel za to obsežno akcijo izdajalcev in Gestapa, katere cilj je bilo formiranje bele garde.

Udariti je bilo treba takoj in učinkovito. Bataljonski štab je zato skupno s štabom odreda izdelal načrt za likvidacijo teh izdajalcev velikega kova. Formirana je bila posebna patrola. Pod vodstvom komandirja tretje čete, Pepeta, je že 1. septembra odšla na delo.

3. septembra se je Bedenk zadnjič sestal s Perkom. Izdajalec je dobil zasluženo plačilo. Perko je z odstranitvijo izdajalca Bedenka napravil junaško dejanje, storil je to, kar bi takrat storil vsak zaveden Slovenec, ki se je s puško v roki boril za svoj obstanek in za obstoj lastnega naroda. 6. oktobra je padel izdajalec Anton Umnik iz Šenčurja, 7. oktobra pa še njegov pomočnik Martinka iz Olševka. Moral bi pasti še izdajalec Brodar iz Hrastja, pa mu je uspelo izmuzniti se in s svojim sinom, kasnejšim komandantom bele garde, zbežati v Kranj. Ker se tudi tu ni čutil varnega, je potem pobegnil v Avstrijo, kjer še sedaj deli usodo z drugimi emigranti — belogardisti.

Spomenik padlim borcem v Podbrezjah

Uspeh je bil izreden. Nemci so zavpili na vse grlo, toda vrh reakcije je bil uničen in ljudstvo vsaj trenutno rešeno morij, do katerih bi nedvomno prišlo, če bi se načrt izdajalcem posrečil. Uspeh je bil tolikanj večji, ko je bilo nekoliko kasneje po zaslugi VOS odkrito in likvidirano jedro reakcije tudi v kamniškem okraju. Načrt teh izdajalcev se bistveno ni razlikoval od načrtov obeh prejšnjih skupin, le da so ti poizkusili srečo z zvijačo. Na določen kraj so hoteli zvabiti celotno vodstvo partizanskega gibanja s tega območja in jih potem zahrbtno pobiti, z enotami pa opraviti potem. Vendar se je stvar končala z zmago partizanov. Organi VOS so Nemcem izpred nosa, sredi belega dneva odpeljali njihove najzvestejše pomagače: Mejača iz Komende, Plemlja, Kvartiča in Severja iz Domžal in jih tudi likvidirali. Zasluženo plačilo je dobil še član te umazane druščine, Rado Hribar iz graščine Strmolj pri Cerkljah. Ta je ostal najdlje prikrit, vendar ga je VOS le izsledila. Borcem je prišel v roke po izdajalskem posvetovanju z generalom Brenerjem o novih načrtih za uničenje partizanov. Leta 1944 je tudi njega prisilil partizanski strel k molku. Sanje o beli gardi so tako ostale le sanje....

Otroški portret, izdelan v ateljejih »Fotolika« v Kranju

Šport ★ Šport ★ Šport

Košarka na Gorenjskem

Spomladanski del košakarskega prvenstva zahodne C lige je za nami. Za letošnje republiško prvenstvo so vse ekipe razdeljene v tri skupine. V A skupini so najboljša republiška moštva, razen AŠK in železničarja iz Ljubljane. V B skupini so moštva iz Slovenskega Primorja, C skupina je razdeljena v vzhodno, v kateri sodelujejo moštva iz Zasavja, in v zahodno, v kateri so ekipe TVD »Partizan« iz Domžal, Medvod in Kranja. S tem je bila kvaliteta slovenske košarke nekako kategorizirana v dve skupini, kar se je po dosedanjih izkušnjah dobro obneslo. To potrjuje izenačenost ekip predvsem v zahodni ligi, kjer so skoraj pri vseh srečanjih odločali zmago koši, doseženi v zadnjih sekundah.

Sodelovanje treh ekip Partizana v zahodni skupini, t. j. gorenjski skupini, potrjuje da je dobila ta lepa športna igra trdne temelje tudi v okolici Ljubljane. Le-tem bi se **morali pridružiti vsaj še Tržič, Kamnik in Jesenice, kjer so nedvomno tudi dobri pogoji in zanimanje za košarko.**

Letošnje prvenstvo je razdeljeno v spomladanski in jesenski del. V vsakem odigrajo ekipe po dve tekmi, da se poveča število tekem zaradi majhnega števila ekip. Po končanem tekmovanju se bodo prvaki B in C lige borili za vstop v republiško, t. j. A ligo.

Tabela pomladanskega dela:

Partizan Kranj					
4	4	0	169 : 13s		8
Partizan Medvode					
4	1	2	151 : 159		5
Partizan Domžale					
4	1	3	151 : 174		5

Velik in zelo zadovoljiv uspeh tekmovanja je, da so se ekipe, vsaj v Kranju, pomnožile z novimi člani in kar je še razveseljiveje, da so vse tri ekipe vključile v svoj delokrog precej pionirjev, ki bodo v jesenskem delu verjetno že tekmovali med seboj. Na tekmah, posebno v Kranju, je bilo vedno precej gledalcev in lahko trdimo, da si je košarka pridobila krog navdušenih in disciplniranih ljubiteljev.

Pojavljajo se tudi razne težave. V Kranju je n. pr. lepo igrišče, ki pa nima vode, in za gledalce primerno urejen prostor. V Domžalah imajo sicer dobro igrišče, je pa preveč oddaljeno od mesta, medtem ko si ga v Medvodah šele gradijo. Večje je pomanjkanje žog, ki kvalitetno še vedno ne ustrezajo. Vsaka ekipa bi morala imeti vsaj tri žoge, da bi bili treningi zanimivi in intenzivni.

M. P.

Fr. Holchaker,

državni izprašani dentist Kranj — ne sprejema stranke od 20. julija do 8. avgusta 1953.

Šah

Marljivo jeseniško šahovsko društvo je v letošnjem letu odigralo že lepo število dvobojev, turnirjev in brzoturnirjev. Pred kratkim se je ob priliki Kulturnega tedna na Hrušici udeležilo meddruštvenega moštvenega turnirja, ki ga je organiziralo tamkajšnje DPD »Svoboda«. Sodelovala so štiri društva, zmagalo pa je jeseniško moštvo in prejelo lep pokal.

Rezultati dvoboja:

1. ŠD Jesenice 19 točk, 2. ŠD Kranj 14,5 točke, 3. ŠD Radovljica 9 točk, 4. Hrušica 1.5 točke.

Jeseničani so gostovali tudi v Novi Gorici in z domačimi šahisti odigrali prijateljski dvoboj. Zmagali so gostje z rezultatom 8 : 2.

Šahovski dvoboj med Kamnikom in Podgorjem se je končal z rezultatom 5½ : 1½ v korist Kamnika.

Kamnik je postal z 12 točkami v spomladanskem delu prvenstva zahodne skupine odbojkarski prvak. Ilirija je dobila 2 točki manj.

Na tradicionalnem športnem dnevu, ki ga priredi vsako leto gradbeno podjetje »Beton« v Celju, so predstavniki kamniškega kolektiva »Slovenijeceste« osvojili prvo mesto.

„Glas Gorenjske" v vsako hišo

GASILSKI KOTIČEK

Vse gasilske enote okraja Kranj obveščamo, da bo ob priliki 70 letnice PGD Tržič,

26. julija, I. pionirski gasilski nastop v Tržiču

Tako množičen nastop pionirjev-gasilcev je edinstven, zato vabimo vsa prostovoljna gasilska in industrijska društva, da se nastopa udeleže v čimvečjem številu ter s tem pionirjem-gasilcem dokažejo, da njihov trud cenijo. To pa utrjuje gasilsko zavest v naših najmlajših!

Pozivamo vsa PGD in PIGD, da nam do 20. t. m. sporoče, koliko članov se bo nastopa udeležilo. Ker je prireditev okrajnega značaja, želimo, da se sleherno društvo odzove našemu pozivu.

—

Vse novo ustanovljene pionirske desetine pozivamo, naj se z vso vestnostjo pripravljajo na nastop. Posebna komisija OGZ bo v prihodnjih dneh obiskala vse desetine, preverila njihovo dejavnost ter ob tej priliki razdelila pionirske obleke.

Na pomoč!

V. d. sekretar: Makso Tvrdy — Predsednik: Viktor Bizjak

50 let Gorenjskega planinstva

Gornjesavska planinska društva na Jesenicah, v Ratečah in Kranjski gori se na proslavo 50 letnice jeseniškega planinskega društva primerno pripravljajo. V okviru proslav, ki bodo v dneh od 15. do 19. julija, bo tudi gostovanje ljubljanske opere s Förster jevim »Gorenjskim slavčkom« Pri uprizoritvi bo gostoval 163 članski ansambel v isti zasedbi kakor med gostovanjem v Celovcu. Direktorju ljubljanske Opere kakor tudi posameznim solistom gre priznanje, da so se vabilu odzvali!

»Gorenjski slavček« bo uprizorjen v sredo, dne 15. julija, na znanem letnem gledališču v Ukovi na Jesenicah. Če pomislimo, da so bile v Ljubljani vstopnice za vse predstave že po tri tedne v naprej razprodane, ni torej nič čudnega, da je tudi na Jesenicah in daleč naokoli za gostovanje ljubljanske Opere izredno zanimanje. Obisk bo zaradi ugodne zveze z vlaki in nizkih cen omogočen slehernemu Gorenjcu.

»Gorenjskemu slavčku« bodo sledile akademije planinskih društev. Centralna proslava 50 letnice pa bo 19. julija na Vršiču. Takrat bodo nastopile folklorne skupine, pevski zbori in godbe, zlasti zanimiv pa bo prikaz »gorenjske ohceti«. Na večer pred proslavo bodo zagoreli kresovi, temo pa bo preganjal tudi bengalični ogenj. Na dan proslave, 19. julija, bodo fanfare raz Vršiča prve naznanile pričetek proslave. Da bodo gostje v čimvečjem številu prisvovali celotnemu programu, bodo na kraj slovesnosti vozili kamioni.

50 letnica obstoja gornjesavskih planinskih društev ne bo le praznik planincev in ljubiteljev naših gora, temveč praznik vseh Gorenjcev.

P. U.

Po Gorenjskem

Iz Radovljice

Za Mestnim domom hitijo delavci z graditvijo novega modernega kina, v katerem bo 550 sedežev. Staro kino dvorano bo poslej prevzel njen lastnik »Partizan« in jo preuredil v telovadnico. Baje bomo Radovljičani zaradi tega ostali dva meseca brez kino predstav, ker bo novi kino odprt šele 1. oktobra.

Iz Komende

Splošna kmetijski zadruga bo letos s selektorjem čistila in razkuževala semensko žito. Kmetovalci kažejo tu tudi veliko zanimanje za pridelovanje semenskega krompirja. V Komendi in v sosednjih Vodicah so letos zasadili 48 ha orne zemlje z semenskim krompirjem, ki obeta zelo bogat pridelek.

Iz Nove vasi

V Novi vasi pri Radovljici kaj pridno gradijo. Sezidanih je pet novih ličnih stanovanjskih hiš, tri pa so v gradnji. Večidel so jih sezidali delavci »Elana« iz Begunj.

Iz Mošenj

Radovljiški lovci so priredili v nedeljo v tukajšnjem kulturnem domu lovsko zabavo, na kateri so razstavili divjega prašiča, ki ga je dan poprej ustrelil na posestvu Černivec lovec Ovsenik. Prašič je bil težak 90 kg.

Iz Kamnika

Železničarski dom na Kisovcu, ki leži 1200 m visoko v Kamniških planinah, je preteklo soboto dobil električno razsvetljavo. Na strmem pobočju so delavci postavili 39 drogov; nekatere prav v živo skalo. Vod gre iz doline Črne ob znani žičnici, zato so dani vsi pogoji, da potegnejo električno napeljavo še poldrugi kilometer do novega planinskega doma, ki ga gradijo domžalski planinci na Veliki planini.

Tovarna usnja je začela graditi nove ložilnice, zato so morali podreti nekdanjo gostilno Prusnik, nasproti mestne klavnice. Prehoda med novotrškim mostom in Šutno poslej ne bo več, ker ga bo zaprlo novo tovarniško obzidje.

Skoraj vse kamniške trgovine so v teku letošnjega leta prenovili in modernizirali. Pred nedavnim so dobile tudi nove napisne table. Zdaj bo renovirala svojo trgovsko poslovalnico tudi Kmetijska zadruga.

Leseni Šušev most čez Nevljico pod Starim gradom bo končno zamenjal nov betonski most, za katerega bo mestna občina žrtvovala 10 milijonov dinarjev.

Iz Zapuž

Industrija sukna v Zapužah je letos močno povečala proizvodnjo, zlasti ko je popolnoma dogradila novo moderno predilnico in jo opremila s stroji. Zaposlila je več novih delavk. Ko bo proizvodnja stekla tudi v spodnjih prostorih nove enonadstropne predilnice, se bo število delavcev spet povečalo.

Kranjska podružnica invalidskega podjetja Fotolik

je zato, da bi čimbolj ustregla željam svojih odjemalcev in si olajšala delo, pred nedavnim

odprla poslovalnico tudi na Titovem trgu štev. 19

Fotolik Kranj izdeluje vso portretno, pokrajinsko in reportažno fotografijo, reprodukcije vseh velikosti ter razvija in kopira posnetke fotografov amaterjev. Zlasti lepo uspejo podjetju portreti. Zato so poročne slike, izdelane pri Fotoliku v Kranju, vsakomur drag in lep spomin. Zelo ljubke so tudi fotografije otrok, ki jih po naročnikovi želji fotografirajo uslužbenci Fotolika tudi na domu. Če si tovarne ali organizatorji prireditev na podeželju žele reportažnih fotografij, naj pokličejo fotografa Fotolika!

V primeri z drugimi fotografskimi podjetji v Kranju so Fotolikovi izdelki precej cenejši, kljub kvalitetni izdelavi in odličnemu fotografskemu materialu. Legitimacijske fotografije izdela to podjetje po potrebi že v 48 urah. Šest fotografij (4 x 6 cm) stane samo 170 din. Za kvalitetno izdelavo fotografij je bila kranjska podružnica Fotolika že večkrat pohvaljena od centralne uprave pa tudi od posameznikov, lani pa je prejela na obrtni razstavi v Kranju pismeno pohvalo.

Vsi, ki se boste fotografirali v novi poslovalnici na Titovem trgu štev. 19, lahko tam dvignete fotografije. Isto velja za vsa druga naročila.

OBJAVE ★ SPOREDI ★ OGLASI

KINO

Letni kino »Partizan», Kranj: 11. do 17. julija ameriški film »Hitrejši od zvoka«. Predstave ob 20.30 uri.

Kino »Storžič«, Kranj: 10. in 11. julija slovenski film »Svet na Kajžarju«. 10. julija predstavi ob 16. in 18. uri, 11. julija pa samo ob 16. uri. Do 12. julija ameriški film» Napolni čašo«. Predstave ob delavnikih ob 18. in 20. uri, ob nedeljah ob 16., 18. in 20. uri. V nedeljo matineji ob 8.30 uri »Hitrejši od zvoka« in ob 10. uri »Svet na Kajžarju.« 13. julija angleški film «Za Kylove ni prostore«. 14. in 15. julija ameriški film »Hitrejši od zvoka«.

Kino Svoboda« Kranj-Stražišče: 10. do 12. julija slovenski film »Svet na Kajžarju«. Predstave v petek ob 20. uri, v soboto ob 18. in 20. uri, v nedeljo ob 16., 18. in 20. uri. V soboto zvečer dvojni program: »Svet na Kajžarju« in »Napolni čašo«. V nedeljo ob 10. uri matineja »Napolni čašo«.

Mestni kino »Radio«, Jesenice: 11. do 14. julija ameriški barvni film »Veliki Caruzzo«. Predstave ob delavnikih ob 18. in 20. uri, v nedeljo ob 16., 18. in 20. uri. V nedeljo dop. matineja istega filma (vstopnina 10 din). 15. do 17. julija angleški film »Najsrečnejši dnevi«.

Letni kino »Svoboda«, Jesenice, 11. do 14. julija ameriški barvni film »Veliki Caruzzo«; 15. do 17. julija angleški film »Najsrečnejši dnevi«. Predstave ob 20.30 uri, v slučaju slabega vremena je predstava ob 16. uri v kino »Radio«.

Kino Javornik-Koroška Bela: 10. do 12. julija jugoslovanski film »V viharju«. Predstave v petek ob 20. uri, v soboto ob 18. in 20. uri, v nedeljo ob 16., 18. in 20. uri. V nedeljo dop. matineja istega filma (vstopnina 10 din).

Kino »Plavž«, Jesenice: 11. do 13. julija avstrijski film »Dvorni svetnik Geiger«. Predstave ob delavnikih ob 18. in 20. uri, v nedeljo ob 16., 18. in 20. uri. V nedeljo dopoldne matineja istega filma. (vstopnina 10 din). 14. do 16. julija francoski film »Ljubimca iz Verone«; 17. do 20. julija ameriški barvni film »Ljubezen je lepa«.

Mestni kino Kamnik: do 14. julija francoski film »Ustreljen ob zori«; 15. do 19. julija ameriški film »Rebecca«.

Mestni kino Domžale: do 12. julija ameriški film »Rebecca«; 15. in 16. julija francoski film »Panika«; 17. do 19. julija italijanski barvni film »Bagdadska roža«.

MALI OGLASI

Kupim v Kranju enodružinsko hišo z vrtom. Resne ponudbe pod »Takoj plačljivo« poslati na upravo lista.

Snažilko dveh pisarn takoj rabimo. Delo v večernih urah. Ponudbe poslati pod »Vestna moč« na upravo lista.

Raznašalca za mesto Kranj rabimo takoj. Ponudbe na upravo »Glasu Gorenjske«.

Mestni odbor Zveze borcev v Kranju poziva vse hranitelje otrok padlih borcev, da priglasijo otroke, ki imajo veselje do kakršnekoli obrti, oziroma tiste, ki imajo premajhno šolsko izobrazbo in bi želeli vstopiti v pripravljalni razred. Podrobnejše informacije dobite v pisarni ZB.

Sedež motornega kolesa sem izgubil 5. junija popoldne med Gorenjo vasjo in Škofjo Loko. Pošten najditelj naj ga odda postaji LM Škofja Loka.

Preklic! Podpisani: Ciril Bogataj, Marija Košir in Martja Bogataj, stanujoči na Češnjici pri Železnikih nad Škofjo Loko, obžalujemo in preklicujemo vse, kar smo 18. junija t. l. govorili o komisiji, ki je pregledovala cesto Češnjica—Rudno.

Iščem vajenca, Šifrer Janez, klepar in kotlar Stara Loka, p. Škofja Loka.

Dva vrtnarska učenca sprejme takoj invalidsko podjetje »Vrtnarija«, Kranj, Stražišče Po možnosti iz bližine Stražišča.

Prodam enonadstropno hišo s sadovnjakom v bližini Kranja. Ponudbe na upravo lista pod »Ugodno«.

Izgubila sem temnordečo jopico 6. julija, na poti od Naklega do Križ. Najditelj dobi nagrado. Pepca Bratkovič, Sp. Preska 11, Tržič.

OBJAVE

Uprava za ceste LRS — Tehnična sekcija Ljubljana razpisuje službena mesta **stalnih cestarjev** na sledečh cestnih odsekih:

Na cesti:

I/1 odsek št. 28 Jesenice—Javornik od km 868.500 do km 872.500,
I/1 ods. št. 29 Jesenice—Hrušica od km 872.500 do km 875.000.
II/301 ods. št. 4 Vršič od km 9.000 do km 11.650,
I/1 ods. št. 22 Črnivec—Radovljica od km 846.587 do km 850.500.
I/1 ods. št. 24 Lesce—Žirovnica od km 855.000 do km 859.500.
II/315 ods. št. 5 Soteska od km 12.000 do km 14.500.
I/1 ods. št. 20 Kranj—Naklo od km 838.000 do km 842.000.
II/314 ods. št. 19 Vodice—Moste od km 77.000 do km 80.500.
II/321 ods. št. 1 Naklo—Žeje od km 0.000 do km 2.500.
II/319 ods. št. 12 Jezersko od km 29.500 do km 32.500.
II/319 ods. št. 13 Jezerski vrh od km 32500 do km 35.800.
II/323 ods. št. 6 Kamnik od km 11.000 do km 14.000.
II/323 ods. št. 3 Mengeš od km 4.500 do km 6.500.
II/323 ods. št. 9 Črna—Črnivec od km 20.000 do km 23.000.
II/323 ods. št. 10 Črnivec od km 23.000 do km 25.900.
II/324 ods. št. 8 Ljubljana—Lučna od km 24.670 do km 29.015.
II/328 ods. št. 2 Sv. Jakob—Dol od km 8.860 do km 11.732
II/328 ods. št. 4 Dolsko od km 11.750 do km 17.250.
II/329 ods. št. 3 Cerovec—Moravče od km 19.000 do km 22.750.

Interesenti morajo izpolnjevati naslednje pogoje: odslužen vojaški rok, starost ne nad 35 let, izobrazba dovršena osnovna šola, zaželjena izobrazba v zidarski, tesarski ali sorodni stroki.

Prošnje je vložiti do 25. VII. 1953 pri Upravi za ceste LRS, Tehnična sekcija Ljubljana — Parmova 33.

OBJAVA ESPERANTSKEGA DRUŠTVA V KRANJU

Za udeležence mednarodnega kongresa esperantistov, ki bo v Zagrebu od 25. 7 do 1. 8. 1953, je glavna direkcija za železnice odobrila 50% popust. Popust velja za vse brze in potniške vlake 2. in 3. razredov. Udeleženci kupijo na odhodni postaji celo vozno karto in zahtevajo obrazec K-13, katerega dajo žigosat na kongresu, kar velja za brezplačno povratno vožnjo.

Sprejeli smo sporočilo, da kongresnine ni potrebno plačačati, temveč udeleženci plačajo za vsak dan prispevek le 100 din.

Odbor.

Izžrebane srečke loterije sindikata usl. LOMO v Kranju

I. dobitek radioaparat »Savica« prejme lastnik srečke štev. 2479.

Ostale dobitke prejmejo lastniki naslednjih srečk:

26, 287, 466, 529, 539, 600, 647 657, 899, 935, 947, 951, 997, 1008, 1092, 1149, 1196, 1244, 1300, 1327, 1349, 1384, 1469, 1491, 1502, 1533, 1702, 1764, 1776, 1934, 2002, 2126, 2161, 2224, 2234, 2418, 2457, 2509, 25,28, 2543, 2589, 2594, 2670, 2671, 2726, 2745, 2747, 2755, 2825, 2951, 2966, 2970, 3046, 3076, 3107, 3176, 3188, 3261, 3268, 3284, 3296, 3395, 3467, 3631, 3665, 3786, 3909, 3911, 3982, 4039, 4062, 4234, 4267, 4367, 4398, 4637, 4649, 4695, 4745, 4808, 4895, 4916, 4984, 4998, 5000, 5011, 5050, 5223, 5276, 5278, 5281, 5295, 5384, 5435, 5443, 5478, 5612, 5631 5706, 5736, 5802, 5830, 5835, 5900, 5921, 5942, 5975, 5977, 6029, 6036, 6038, 6393, 6450, 6451, 6551, 6598 6648, 6748, 6812, 6843, 7046, 7101, 7115, 7251, 7357, 7361 in 7459.

Dobitke izdaja podružnica NB 611 Kranj mesto. Dobitke je treba dvigniti najkasneje v dveh mesecih po žrebanju.

Gnojenje travnikov se izplača

Rezultati poizkusov pedološkega odseka ljubljanske agronomske fakultete v kranjskem okraju

V prejšnji številki smo objavili članek »Živinorejcem po košnji«, danes pa priobčamo izsledke poizkusov pedološkega odseka ljubljanske agronomske fakultete, ki jih v kranjskem okraju opravlja poljedelski odbor OZZ.

Za dvig živinoreje je nujno potrebna zadostna količina kvalitetne krme. Na travnikih, ki nam dajejo osnovno krmo — seno, je sedaj še zelo majhen donos. S smotrnim in zadostnim gnojenjem pa bomo znatno dvignili hektarski donos tudi na travnikih. Zato je poljedelski odbor OZZ v Kranju pod vodstvom agronomske fakultete letos spomladi začel s poizkusnim gnojenjem travnikov. Poizkusni travniki so v Naklem, Šenčurju, Cerkljah, Mošah, Smledniku itd. Vsak poizkusni travnik je bil razdeljen na 5 parcel v velikosti enega ara in takole pognojen:

I. parcela — brez gnojenja (kontrolna)
II. parcela — 200 kg/ha Nit romoncala in 500 kg/ha superfosfata
III. parcela — 200 kg/ha Nit romoncala in 20 kg/ha K-soli
IV. parcela — 500 kg/ha Nit romoncala in 200 kg/ha K-soli
V. parcela — 200 kg/ha Nit romoncala , 500 kg/ha superfosfata in 200 kg/ha K-soli.

Pred gnojenjem so z vseh parcel vzeli zemljo in jo analizirali, da bi ugotovili, kakšne hranilne snovi ima. Vsaka parcela je bila posebej pokošena, seno stehtano in prav tako kot zemlja analizirano. Popolne podatke bomo imeli, ko bomo z instituta dobili analizo zemlje in sena, kakor tudi težo in analizo otave. **Dosedanji rezultati so pokazali, da umetna gnojila močno vplivajo na dvig hektarskega donosa.**

Hektarski donos na posameznih parcelah:

I. košnja

Parcela	I negnojeno	II dušik-fosfor		III dušik-kalij		IV fosfor-kalij		V dušik-fosfor-kalij	
		donos	več sena	donos	več sena	donos	več sena	donos	več sena
1	2600	3500	900	2700	100	3300	700	4000	1400
2	2000	3300	1300	2600	600	2500	500	3100	1100
3	3700	4600	900	4900	1200	3800	100	5200	1500
4	4700	6300	1600	5400	700	4800	100	5900	1200
5	2550	3950	1400	3550	1000	3500	950	5050	2500
6	4000	6100	2200	4500	500	4100	100	4700	700
7	4600	5700	1100	5400	800	5450	850	6400	1800
8	3750	5000	1250	4950	1200	4650	900	5650	1900
9	2500	5900	3400	6500	4100	4800	1300	6900	4400
Povpr	3377,7	4938,8	1561,1	4511,1	1133,3	4100	611,1	5211,1	1833

S tabele je razvidno, da je z dušikom in fosforjem gnojena parcela dala na ha povprečno 1561,1 kg več sena kot negnojena. V odstotkih izraženo 146,51, ali 11.361 dinarjev dobička. Gnojenje z dušikom in kalijem je dalo na 1 ha 1133,1 kg več sena kot negnojena zemlja, t. j. 133,75 odstotkov ali 8733 dinarjev dobička. Parcela, gnojena s fosforjem in kalijem, je dala nekaj slabši rezultat, vendar je bil povprečni hektarski donos še vedno za 611 kg večji kakor na negnojenem zemljišču. Najbolje pa je obrodila parcela, pognojena z dušikom, fosforjem in kalijem. Donos je bil izredno visok: na en hektar 1833,3 kg več sena kakor na negnojenem svetu. (154,27% več sena ali za 12.983 din večji zaslužek).

Na podlagi teh rezultatov lahko trdimo, da se gnojenje travnikov res izplača. Vendar povsod ne bomo dosegli enako dobrih rezultatov, ker vsaki zemlji ne prija vsako umetno gnojilo. Kakšno gnojilo bi zemlji ustrezalo, nam pove kemična analiza!

Nujno potrebno je, da prihodnjo pomlad res pričnemo z množičnimi poizkusi gnojenja travnikov. Takrat šele bodo rezultati res pomembni in za vse uporabni. Če pa bomo kemičnim gnojilom dodali še hlevskega gnoja, nam bodo travniki dali še več krme!

Občinski praznik Žirovnice

19. julija vsi na partizansko slavje

Kdo od Gorenjcev ne pozna Most pri Žirovnici, povezanih z junaškimi dogodki v NOB? Skromni spomenik 29 talcem, ustreljenim 29. junija l. 1942, je priča okupatorjevega besa zaradi požiga železniškega mostu v Mostah. To junaško dejanje naših, tedaj še slabo oboroženih borcev, je bilo ogromnega pomena, saj je onemogočilo vsakršen transport v okupatorjevo deželo. Zato ta dan ne more biti nikdar pozabljen!

ZB in druge organizacije na področju žirovniške občine že vsa leta po osvoboditvi proslavljajo ta dan s počastitvijo padlih žrtev. Zadnji dve leti je ta počastitev dobila širši obseg: organizirali so namreč partizanski tabor.

Letos bo proslava tega dne — na željo vsakoletnih udeležencev iz Tržiča, ki so bili 5. t. m. zadržani zaradi proslavljanja 50 letnice tovarne »Triglav« — šele 19. t. m.; zato pa bo še slovesnejša kakor doslej. Ker bo 19. julij proglašen za praznik žirovniške občine, bodo vse vasi praznično okrašene: postavili bodo mlaje, hiše pa okrasili s cvetjem, zelenjem in zastavami.

V soboto, 18. julija, na večer pred praznikom, bodo v gozdiču nad šolo uprizorili igro iz partizanskega življenja, kasneje bodo zagoreli taborni ognji. V nedeljo se prično slovesnosti že ob 9. uri dopoldne s svečano komemoracijo v Mostah, kjer so Nemci postrelili talce. Nato bodo navzoči krenili na lepo urejeno partizansko pokopališče, kjer bo prav tako komemoracija.

Po poklonitvi padlim talcem in borcem bo na tem prostoru kot prejšnji večer pester kulturni program, pri katerem bodo sodelovale vse skupine mladega društva »Svoboda« — godba na pihala, ljudske plesne skupine, pevski zbor, dramatska skupina, fizkulturniki in šolska mladina. Po kulturnem programu bo ljudsko rajanje. Strelska družina bo omogočila streljanje vsem ljubiteljem tega športa. **Od 8. ure zjutraj bo** vsako uro odpeljal z Jesenic v Žirovnico poseben avtobus.

Prepričani smo, da se bo slovesnosti udeležilo veliko ljudi iz bližnje in daljne okolice, predvsem pa nekdanji borci in aktivisti, ki so se med NOB borili pod Stolom. Družine, ki so jim v najhujših dneh nudile zavetje in pomoč, in teh v Žirovniški občini ni malo, jih z veseljem pričakujejo!

S sodišča

Uslužbenci KZ kaznovani zaradi malomarnosti

V času od 8. do 19. septembra 1952 je Okrajna zveza kmetijskih zadrug Kranj revidirala poslovanje v trgovini Kmetijske zadruge Visoko in ugotovila 419.793 dinarjev primanjkljaja. Ta primanjkljaj se je do novega leta povečal na 432.531 dinarjev. Revizorji so vso zadevo javili javnemu tožilstvu. Preiskava je pokazala, da so uslužbenci trgovske poslovalnice KZ Visoko precej nevestno in nemarno opravljali službo.

Zato se je morala pred kratkim zagovarjati pred sodiščem poslovodkinja Frančiška Pečar, pomočnica Frančiška Cvek in knjigovodja Albin Štor. Sodišče je prepričano, da nosita vso odgovornost za primanjkljaj predvsem poslovodkinja in knjigovodja. Poslovodkinja je namreč kršila vrsto predpisov in opustila razne ukrepe, po katerih bi imela poslovodkinja in knjigovodja vedno pregled nad uspehom poslovalnice, nadrejeni zadružni in revizijski organi pa hitro in točno kontrolo. Knjigovodja kmetijske zadruge je delo poslovodkinje in finančni efekt trgovine vse premalo kontroliral. Nezanesljive inventure in knjigovodstvo v zaostanku sta nudila kaj slab in nezanesljiv pregled nad finančnim stanjem v trgovini.

Že ob koncu leta 1951 so ugotovili v tej zadružni trgovini približno 60.000 dinarjev primanjkljaja. Kasneje so ta primanjkljaj na čuden način opravičili. Tudi ob koncu prvega tromesečja preteklega leta je knjigovodja vedel, da je v trgovini primanjkljaj. Zaradi pomanjkljive povezave med trgovino in knjigovodstvom pa je knjigovodja razčiščevanje primanjkljaja zavlačeval tja do začetka julija, ko je primanjkljaj že znatno narasel.

Na podlagi vseh teh ugotovitev in dokazov je sodišče obsodilo poslovodkinjo in knjigovodjo zaradi nevestnega dela v službi, čigar posledica je precejšnja gmotna škoda. Upoštevaje vse olajševalne in obtežilne okoliščine je i poslovodkinjo i knjigovodjo obsodilo na 6 mesecev zapora. Škodo, nastalo v trgovini zaradi nevestnega poslovanja obeh uslužbencev, bo moralo KZ Visoko iztožiti s civilno tožbo.

Pomočnico Frančiško Cvek je sodišče oprostilo. Res je tudi Cvekova delala napake, vendar je vse te napake videla pri nadrejeni poslovodkinji, zaradi česar se ni mogla, po mnenju sodišča, zavedati usodnih posledic. Tudi ni pričakovati, da bi pomočnica, ki se je komaj izučila poklica, pri delu popravljala napake poslovodkinje in to še celo ne, če je poslovodkinja samozavestna, kakor na primer Pečarjeva.

Sodna razprava je dokazala tudi, da niti upravni niti nadzorni odbor KZ Visoko nista nadzorovala svoje trgovine. Predvsem bo nujno poskrbeti za boljša in varna skladišča, da bi bila možnost kraje izključena. Sedanji primer bo odboru nedvomno dobra šola za bodoče.

Anton Prosen iz Šenčurja pri Kranju je šel letos 14. maja v večernih urah močno vinjen proti Šenčurju. Po cesti je kričal in vpil, da bo vse poklal. Ko se je mimo pripeljal kolesar Franc Svetina, ga je Prosen podrl. Pri padcu si je Svetina raztrgal obleko. Nato je vinjeni Prosen brez vzroka navalil nanj, ga začel pretepati in brcati. Prizadejal mu je otekline in krvave podplutbe po glavi in desni nogi. Ko je Svetina uvidel, da je Prosen močno vinjen, mu je pobegnil.

Prosen je na sodišču zanikal, da bi Svetino napadel. Izjavil je, da sta se le s kolesi zaletela ter prevrnila. Sodišče obsojencu ni verjelo, ker sta še dve priči potrdili, da je res v pijanosti razgrajal. Za surovo vedenje in zaradi poškodb, prizadejanih Svetini, je sodišče Prosena obsodilo na 14 dni zapora.

Med vestmi s sodišča smo letos 7. marca objavili, da sta bila Franc in Marija Albreht iz Snakovega pri Križah obsojena na 2 meseca zapora zaradi krivega pričevanja. Med ponovno razpravo je sodišče ugotovilo, da sta Albrehtova govorila resnico in zato prvotno sodbo razveljavilo.

Dopisujte v „Glas Gorenjske“

Kapar vedno bolj ogroža naše drevje

Severni del ljubljanskega okoliškega okraja je precej bogat na sadnem drevju, tako da prinaša sadni pridelek sadjarjem lepe dohodke. Posebno je na sadju bogata bližnja okolica Kamnika, Domžal in Moravč. Sadjarji pa so v zadnjih letih preveč zanemarili čiščenje in nego dreves, zato se je kapar, ta največji škodljivec in uničevalec sadnega drevja zelo razširil. Zadnjo zimo so res marsikje drevje očistili in škropili, toda zdaj, poleti, ko bi morali akcijo ponoviti, niso tega še nikjer storili, kljub temu da se kapar prav sedaj najbolj širi.

Posebno žalostno je stanje v Domžalah, kjer je pravo leglo kaparja. Že pozimi je posebna komisija za zatiranje tega škodljivca zaznamovala vsa drevesa, ki jih je kapar že popolnoma uničil. Ta drevesa s suhimi vejami bi morali posekati, pa še zdaj stoje in pričajo o veliki nemarnosti njihovih lastnikov. Mar se ti ljudje ne zavedajo, v kakšno nevarnost spravljajo ves sadni okoliš? Kapar se tu bohotno širi in s tem ogroža vse predele od Domžal do Moravč, Črnega grabna in Kamnika. Da zatrejo kaparja, bi se morala resno pobrigati tudi mestna občina v Domžalah in povzeti ostre ukrepe proti vsem, ki ne bi temeljito očistili sadnih nasadov. Le tako bomo preprečili, da nam kapar ne bo uničil vsega sadnega drevja.

KULTURNE NOVICE

Domžale

Vajensko šolo v Domžalah je letos obiskovalo 83 vajencev, od teh 70 moških in 13 žensk. Z odličnim uspehom so izdelali 3, s prav dobrim 12, z dobrim 28 in z zadostnim 13. Skupno je izdelalo 56 vajencev. Popravni izpit ima 22 vajencev, 5 jih je padlo; eden je izgubil celo pravico do nadaljnega šolanja. V kovinsko stroko je vključenih 38 učencev, v usnjarsko 8, v tekstilno 10 in v lesno stroko 25 učencev.

K zaključnim izpitom se je v junijskem roku prijavilo 15 moških in 5 žensk, skupno 20 vajencev. Izpit je opravilo 17 vajencev, trije pa imajo popravni izpit.

*

Za šolsko leto 1953—54 se je vpisalo na domžalsko gimnazijo 482 dijakov: v prvi razred 201 (110 moških in žensk), v drugi razred 136 (68 moških in 68 žensk), v tretji razred 91 (45 moških in 46 žensk) in v četrti razred 54 (17 moških in 37 žensk). V primeri z lanskoletnim vpisom se je število gimnazijcev povečalo letos za 56. Kaže, da bo v šol. l. 1953—54 na domžalski gimnaziji 12 oddelkov, t. j. 5 oddelkov prvega razreda, 3 oddelki drugega in po dva oddelka tretjega in četrtega razreda.

*

Letos je obiskovalo domžalsko gimnazijo 426 dijakov — 208 moških in 218 žensk. Razred je izdelalo 236 dijakov: 10 z odličnim, 38 s prav dobrim, 111 z dobrim in 77 z zadostnim uspehom. Popravne izpite ima 148 dijakov in 2 razredni izpit. Razred bo ponavljalo 40 dijakov. Letos je padlo 9,39% dijakov, lani 14,4%. Popravne izpite ima letos 36,2% dijakov, lani pa 30,5%.

*

Doslej je glavni poverjenik »Prešernove družbe« v Domžalah pridobil v domačem kraju 113 rednih članov. Največ članov sta doslej zbrala tov. Marija Zakrajšek in tov. Anton Topolovec.

Dijaki domžalske gimnazije so postali podporni člani te družbe in so nabrali že 5000 dinarjev.

Kako poteka pridobivanje članov po delovnih kolektivih, še ni znano. Vsekakor pa bodo morali z zbiranjem članov pohiteti vsi poverjeniki.

Vodice

Godbeno društvo v Vodicah praznuje v nedeljo 30 letnico svojega obstoja.

Kovor

V prosvetnem domu je gostovala v nedeljo igralska skupina KUD »Dobrča« iz Leš s Petrovičevo komedijo »Vozel«.

Sorica

Prosvetno društvo »Branko Trojer« iz Podbrda je gostovalo v nedeljo na odru našega zadružnega doma z Jurčič-Govekarjevim »Desetim bratom«.

Mestni odbor Zveze borcev v Kranju je pred nedavnim povabil vse vojne sirote s področja mestne občine Kranj na izlet v partizansko bolnišnico »Franja« na Primorsko. Vabilu se je odzvalo okoli 200 pionirjev. Brezplačno prijetno vožnjo z avtobusi sta jim omogočila tovarna »Iskra« in LOMO Kranj, vse druge stroške pa je krila Zveza borcev.

—

Nedelja. Kranj se tokrat drugače prebuja, kakor druge dni. Na cestah ni kolesarjev v delovnih oblekah, ni smeha deklet, ki gredo v tovarno. Ves Titov trg preplavlja otroško čebljanje, veseli vzkliki. Potem zabrne avtomobilski motorji in že se živa kopica zgnete na udobne sedeže v avtobusih.

Odhod. Kranj zajame spet tišina.

V avtobusu

Smeh, veselje. Še šoferji so dobre volje, čeprav so jih malčki pripravili ob počitek. — V oblakih prahu izginja za nami škofja Loka. Marsikateri pionir se še ni vozil tod, zato zvedavo pogleduje skozi okno in se glasno čudi vsemu nenavadnemu. »Domačija Ivana Tavčarja«, opozori gimnazijec. Potem poskušajo »starejši« izletniki glasno obnoviti vse, kar vedo o pisatelju Visoške kronike... Pot je dolga, zato je dovolj časa za pogovor. Peter Volf brska po spominih... S starši vred je moral v koncentracijsko taborišče na Poljskem. Starše so postrelili. Sami so si kopali grob in Peter jih je moral pri tem opravilu gledati. Tako je bilo z vsemi Židi v tem taborišču. Izkopali so si grobove, medtem so jih morali njihovi otroci, polni groze in strahu, gledati. — Potem so otroke zaprli v skupno barako. Peter je bil tedaj še zelo majhen. Ni vzdržal sam. Spoznal je Pavlinovo, sedanjo svojo »mamo«, pa se je večkrat na skrivaj vtihotapil v njeno barako. Nekoč, ko se je šele zjutraj vrnil med sotrpine, je bila baraka prazna. Ponoči so vse židovske otroke pobili... Petru je legla senca na obraz, videti je bil dosti starejši. Življenje mu je prehitro odvzelo mladost.

Dvanajstletni Tinko nam je pripovedoval o noči, ko je odšel oče v partizane. Nihče mu ni povedal, da oče odhaja, bilo pa je v hiši tisti večer tako čudno, tako nenavadno. Mati, vsa resna in otožna, je prinašala najrazličnejše stvari in jih zlagala v nahrbtnik. Oče je bil zamišljen in molčeč. Potem so morali otroci spat, mama in oče pa sta še dolgo šepetala v kuhinji. Tinkota je mučila radovednost. Ni mogel zaspati. Ko je oče pozno v noč odprl vrata v spalnico, se je delal da spi. Vse otroke je nato pobožal in poljubil, potem sta z mamo naglo odšla. Vrnila se je sama mama. Poslej Tinko ni nikoli več videl očeta...

V Cerknem

Že na hribu nad Cerknem so se avtobusi ustavili. Nad vasjo je ležala še jutranja megla, vrhovi gora pa so se srebrili v soncu. Dr. Pancetova je delila med tiste, ki jim vožnja ni dobro storila, zdravila, in jih hrabrila. — Kmalu je bilo vse spet čilo in zdravo.

V Cerknem se je hitro raznesla novica, da so prišle partizanske sirote iz Kranja. Kmalu je bilo okoli avtobusov vse živo otrok in starejših. Stara ženica, ki je prihajala pravkar iz drvarnice s polnim naročjem, je drva spustila in pritekla pozdravljat mlade izletnike. Razgovor je postal tako živahen in sproščen, kakor da se poznamo že dolga leta.

Po izdatnem zajtrku se je eden spremljevalcev partizanskih sirot namenil obiskati stare znance iz vojnih časov.

»Bobro jutro, Štefka!« je zmotil staro ženico pri delu na vrtu. Ženska se je vzravnala in ga začudeno pogledala: »Franci, si ti? Lej ga, komaj sem te spoznala.« Z drhtečimi rokami je segla Francu v roke. Bila je vesela, da se nekdanji borci še spominjajo partizanskih družin in vasi. Z zadovoljstvom je opazovala lepo oblečene in vesele partizanske sirote in potem zašepetala: «Franc, samo da ne bi bilo spet vojne. Mir jim privoščim, tem mladim.«

V bolnišnici »Franja«

Drug za drugim so stopali pionirji, kakor nekdaj partizani, le s to razliko, da so brodili ob potoku in ne po vodi, ki je nekoč sovražniku zabrisala sled za borci. V ozki soteski smo naleteli najprej na partizanske grobove. Drug poleg drugega so razvrščeni. Le potok, ki pada s skale na skalo, poje mrtvim junakom večno pesem o življenju. Tu so našli poslednji mir tisti borci, ki so jih ranjene prinesli v bolnišnico, pa ni bilo več pomoči zanje... Potem so si malčki pozorno ogledali vse prostore v bolnišnici, ter skromne, preproste in vendar tako pomembne sanitetne naprave. Marsikateremu borcu so partizanski zdravniki v »Franji« spet vrnili življenje, zdravje.

Po ogledu bolnišnice je v tmenu vseh Cerknanov pozdravil partizanske sirote tov. Milan Mahovec in jih opozoril na požrtvovalnost in tovarištvo partizanskih borcev. O tem je mladim izletnikom govoril tudi tov. Pekdaj, predsednik Zveze borcev v Kranju. Tovariš Pagon, ki je ležal v tej bolnišnici hudo ranjen, pa jim je pripovedoval podrobnosti o življenju v »Franji«. Nemci so skušali za vsako ceno najti pot do bolnišnice, pa jim to ni nikoli uspelo, kajti nobena pot ni vodila tja. Partizani so v najhujši zimi brodili po potočku z ranjenimi borci, z živežem na ramah in tako ja vsaka sled za njimi izginila. Med borci, ki so vedeli za »Franjo«, pa tudi med najzaupljivejšimi civili ni bilo izdajalca. Nekoč se je pet Nemcev močno približalo bolnišnici. Streli iz partizanskih pušk pa so jim za zmeraj preprečili namero... Besede tov. Pagona so pionirje pretresle. Preden so zapustili bolnišnico, so resnih obrazov z enominutnim molkom počastili spomin padlih borcev.

—

Medtem so marljive kuharice Elektro-gospodarske šole v Cerknem pripravile vojnim sirotam odlično kosilo. Po izletu v »Franjo« jim je še posebno teknilo. Čas pred odhodom so porabili malčki za ogled skupnega groba sedeminštiridesetih partizanov, padlih istega dne. Ob grobu je vojne sirote pozdravil predsednik OLO Tolmin. Čeprav je bil tedaj v bolnišnem stanju, ga to ni zadržalo, da jim ne bi dokazal svoje ljubezni.

Pred odhodom je stari partizan Šuc seznanil kranjske izletnike z borbami v teh krajih in s požrtvovalnostjo vaščanov, ki so si odtrgovali od ust, samo da ne bi bili partizani lačni.

—

Polni lepih in trpkih spominov so se pionirji proti večeru vrnili domov.

Pred 22. julijem - Dnevom vstaje

V partizanski bolnišnici „Franja“

GLAS GORENJSKE

K ŠTEV. 28.

Priloga za poduk in razvedrilo

11. VII. 1953

LOVCI NA ČAROVNICE

„Zgodba" o treh Macih, ali moderna inkvizicija

McCarthy, Mc Carran in McArthur. Ljudje o katerih prav gotovo noben pošten demokrat na svetu ne govori s simpatijami. Vsak dan beremo o novih in novih »podvigih«, s katerimi ti moderni inkvizitorji mučijo Američane. Tistega, ki se ne strinja z njihovimi metodami, preprosto proglasijo za »plačanega agenta tuje države ali organizacije«. Tako »lovijo »čarovnice« — kot je njihovo akcijo nazvalo angleško časopisje — že več kot leto dni ustvarjajo med Američani in naprednimi ljudmi na sploh psihozo negotovosti in strahu. Najnovejša poteza McCarthyja in temnih sil, ki stoje za njim, je požig nad 30.000 knjig, ki so bile zaradi »nevarne in puntarske vsebine« odstranjene iz ameriških javnih čitalnic.

Upravičeno se sprašujejo ljudje, kje dobiva ta »mali Hitler« (tako imenujejo nekateri McCarthyja) in peščica ljudi okrog njega oporo, da se lahko tako nezaslišano »šali z demokracijo in civilizacijo. Zato ne bo odveč, če malo podrobneje pogledamo, kdo sploh Maci so, kdo stoji za njimi in kdo jih podpira.

Demokrat in dva republikanca

Patt McCarran je »demokrat«. Vsaj včlanjen je v Demokratski stranki. Ameriški delavci ga dobro poznajo, saj se že dolga leta bori proti njihovim sindikatom. Prav tako se McCarran zavzema za odločno protičrnsko akcijo in podpihuje rasno diskriminacijo. Je odločno proti Organizaciji Združenih narodov in jo poskuša na vsakem koraku minirati. Njegova »zasluga« je, da je odstopil bivši sekretar OZN Trygwe Lee in da je napravil pravni svetnik Trygweja samomor. Pred dnevi je McCarran v senatu takorekoč izsilil sprejem zakona, po katerem se vsak ameriški državljan, ki samostojno išče ali dobi službo v katerem-koli organu OZN, kaznuje s 5. leti zapora. 5 let zapora čaka po tem zakonu tudi tiste uslužbence, ki bi odbili pričevanje pred odborom za raziskovanje »protiameriške dejavnosti«.

McCarthy je sicer republikanec, vendar ni nič manj strasten »lovec na čarovnice«. Ima glavno besedo v ameriškem senatu, kjer seveda vneto sekundira vsem McCarranovim podvigom. V inozemstvu je zelo znan po specialnih vprašalnih polah, ki jih morajo izpolnjevati vsi tujci, ki ne pridejo v ZDA po državnih poslih. Med vprašanji, na katera mora odgovoriti preden stopi na ameriška tla, je tudi vprašanje: »Ali pripadate Komunistični partiji ali kaki drugi organizaciji s slično programom in ali ste morda pristaš te ideologije?« Gorje tistemu, ki bi na to vprašanje odgovoril ali napisal »da«. Tisti Amerike — te države »klasične demokracije« — ne bo videl! McCarthyjevo ime je nerazdružljivo povezano s komisijo za raziskovanje »protiameriške dejavnosti«. Do sedaj je obtožil že na stotine uslužbencev vseh mogočih ameriških ustanov v ZDA in v tujini, da so v službi »sovražne države« in jih poklical pred svojo komisijo. V zadnjem času se je skopal celo na bivšega predsednika ZDA Trumana. Tako kot ameriške državljane, obtožuje tudi tuje državnike. Prvaka angleških laburistov Attlyja je krstil za rdečega agenta, predsednika indijske vlade Nehruja za rdečega advokata itd.

McArthur je naš stari znanec s Koreje. Tudi on je republikanec. Znan je njegov predlog, naj se vojna na Koreji »konča« s splošnim napadom na Kitajsko, zaradi česar ga je predsednik Truman odstavil s položaja komandanta sil OZN na Koreji. Ko je na zadnjih predsedniških volitvah kandidiral, je doživel hud poraz, Danes je vpliven član desnega krila Republikanske stranke in pobornik McCarthyjeve politike.

Agenti velikih kompanij

Vsi trije Maci često uporabljajo besedi »plačan agent«. S tema besedama poskušajo onemogočiti vse svoje politične nasprotnike. Toda ne bi morda ta etiketa pristajala najbolj prav njim samim?

McCarthy — je po pisanju angleškega tiska — eksponent velikih kompanij srednjega zahoda. V zadnjih štirih letih je dobil od teh kompanij več kot četrt milijona dolarjev »honorarja«. Nek ameriški list piše, da McCarthy dobiva od velikih trustov in kompanij vsak dan poldrugi tisoč dolarjev (približno pet delavskih mesečnih plač). Vneto ga podpira tudi katoliška cerkev s kardinalom Spellmanom na čelu.

Velik vpliv na vse tri Mace, posebno na Mc Arthurja, pa ima tudi Čang-Kaj-šek oz. njegova finančna hiša. Z ogromnimi manihanacijami in izkoriščanjem kitajskega ljudstva si je zbral ta tiranog fantastično premoženje. V različne kompanije ZDA je že do danes vložil na stotine milijonov dolarjev. Od tod njegov velik vpliv na desno krilo Republikanske stranke, specialno na McArthurja in njegovo druščino.

Potrebna jim je vojna napetost

Da se je vpliv teh ljudi tako povečal, je predvsem kriva Sovjetska zveza in njeno rožljanje z orožjem. Vse večjo mednarodno napetost v preteklih letih (blokada Berlina, vojna v Koreji itd) so McCarthy in njegovi ljudje izkoristili v svoje namene. Začeli so govoriti, kako pripravljajo Rusi invazijo v Ameriko in kako jim bo ta vdor uspel po zaslugi bivše Rooseveltove in Trumanove vlade, ki sta dopustili, da so se v najrazličnejših ameriških ustanovah vgnezdili vohuni in agenti. Začela se je vsesplošna hajka proti namišljenim agentom. Odkritje vohunov, ki so izdajali Sovjetski zvezi skrivnost atomske energije, je to hajko razbesnelo do skrajnih meja. Vse vprek se je — popolnoma neosnovano, seveda — obtoževalo razne znanstvenike in javne delavce vohunstva. Obtoženi so bili Eleonora Roosevelt, Charlie Chaplin, itd.

Popuščanje mednarodne napetosti vsekakor ne vpliva pozitivno na to hajko. Zato ni čudno, da prav McCarthy in McArthur odločno nastopajo proti sklenitvi premirja na Koreji. »Ves svet bo ploskal Sing Man Riju, ker je izpustil ujetnike«, je izjavil McCarthy. McArthur pa je mnenja, da je vsako premirje neumnost. »Korejo je treba zavzeti s silo«, je izjavil, »nato pa nadaljevati borbo, dokler ne spravimo na kolena tudi Kitajske.«

In komu koristijo težnje treh Macov, da se mednarodni položaj spet zaostri? Odgovor je lahek: tistemu, ki jih pri delu podpira. Toda njim nasproti stoji ves napreden svet, ki je vsakakor močnejši. Vprašanje je le, kdaj bo senatorju iz Wisconsina in drugima dvema Macoma odzvonilo.

Mc Carthy

McArthur

ZANIMIVOSTI PO ŠIRNEM SVETU

Naglo širjenje otroške paralize. Svetovna zdravstvena organizacija je objavila lansko statistiko širjenja paralize v ZDA in zaskrbljeno opozorila na nevarnost vse medicinske ustanove na svetu. V letu 1952 je bilo v ZDA 57.244 primerov otroške paralize, kar je dvakrat več kot leta 1951. V zapadni Evropi pa je bilo 32.000 bolnikov, kar je pravtako dvakrat več kot predlanskim. Težko prizadete so Belgija, Danska, Nemčija in Nizozemska.

Dvoletni otrok je padel iz 13. nadstropja pa se ni ubil. Dvoletni Harry Marchall iz New Yorka je sredi junija ponesreči padel skozi okno. Padec je ublažila televizijska antena, ki se je pri 7. nadstropju ovila okoli otroka in tako zmanjšala hitrost padca. Otrok je padel na mehko, obdelano gredo, polno visokih rož. Zdravniki upajo, da bo mali Harry, kljub počeni lobanji, ostal pri življenju.

Francoski projektil. Francozi so začeli pred kratkim proizvajati prvi dirigirani projektil. Granata ima 1500 km dometa in je namenjena razbijanju in rušenju tankov in oklopnih vozil.

Katastrofa „Globemestra". Na Japonskem je prišlo 18. junija do največje letalske katastrofe v zgodovini. Transportno letalo „Globemester-1.124." s sedemčlansko posadko in 120 oficirji in vojaki ameriške armade, namenjenimi s korejske fronte domov na dopust, se je pri mestu Pašikava na Japonskem zrušilo in zgorelo. Nesreče ni nihče preživel. Letalo je vzletelo v deževnem vremenu. Domnevajo, da so se pokvarili motorji. Nekaj minut po strmoglavljenju letala je nad krajem nesreče že krožil helikopter, vendar je pilot javil, da je avion ves v ognju in da ni nihče več živ.

4.000 km plovbe pod vodo. Angleška podmornica „Andrew" je v začetku junija dosegla svojevrsten rekord. Pod vodo je prevozila ves Atlantski ocean v dolžini 4.000 km. V petnajstih dneh se niti enkrat ni dvignila na površje. „Andrew" je prvič splavala leta 1940; dolga je 85 m, ima 1620 ton nosilnosti, njena posadka pa šteje 60 ljudi.

Nezvest policijski pes. V Virginiji (ZDA) so nekega policijskega psa na poseben način dresirali. Da bi preizkusili uspeh dresure, so policaji naročili dvema „najzaupljivejšima" jetnikoma, naj „pobegneta". Pes bi ju moral izslediti in jima preprečiti pobeg. Žival ima odličen voh in je begunca hitro našla. Za čudo pa je „ubežnikoma", ki sta zares pobegnila, verno sledila.

20 km po rokah. 20 letni invalid Etien Marcherie je 21. junija ob 7. uri zjutraj odšel iz rodnega mesta Dijon v 20 km odaljeno mestece Bezan, hoteč postaviti svojevrsten rekord. Namesto po nogah, je hodil po rokah. Noči je porabil za počitek, podnevi pa je hodil.

Mladi invalid je pred 10 leti padel v cirkusu s trapeza in si zlomil gleženj, tako da mu je kasneje ostal negibljiv. Od tedaj se je stalno vadil v hoji po rokah. V tem se je tako izuril, da gre po rokah tako hitro, kakor vsakdo drugi po nogah, le da mora večkrat počivati.

Stroj za odkrivanje laži je dokazal tatvino. V Zapadni Nemčiji je bil pred kratkim Ernest Schneider obdolžen tatvine. Schneider je tatvino zanikal in prostovoljno pristal, naj bi s strojem za odkrivanje laži ugotovili njegovo nedolžnost. Strokovnjaki so že večkrat z empiričnim postopkom ugotovili, da stroj za odkrivanje laži registrira pri tistih, ki lažejo, nekakšne psihične defekte. Ker jih je bilo opaziti tudi medtem, ko je Schneider govoril, je sodišče obtožencu odmerilo kazen.

Mlinarjev studenec na Okroglem

Izredne prirodne zanimivosti, ki bi jih bilo potrebno zaščititi

Ob šumeči Savi, visoko na sončnih konglomeratnih terasah, leži prijetna vasica Okroglo. Vsi jo gotovo poznate pa znameniti, na videz neznatni votlini v gozdu »Dobrava«, kjer je prišlo med okupacijo do hudega boja med trinajstimi partizani in številnimi Nemci. Tudi »Dom slepih« — graščina pokojnega prešernoslovca Toma Zupana — je gotovo vsakomur poznan, saj hodijo sem na oddih slepi ljudje, ki jim je tu res lepo in prijetno.

Često ob Savi, pod konglomeratnimi terasami, v senci košatih borov, smrek, bukev in hrastov, se vije ozek potoček. Domačini ga imenujejo Mlinarjev studenec, saj teče po mlinarjevem svetu in naposled goni mlin. Marsikdo ga pozna po kamnu, imenovanem »lehnjak« ali »apneni maček«, vendar večjemu delu ljudi še ni znan, zato si ga čisto na kratko oglejmo.

Studenec izvira precej niže od Okroglega, izpod mogočnih konglomeratnih teras, in je višinsko oddaljen od Save le nekaj metrov. Pod nepropustnimi konglomeratnimi skladi se nahaja ponekod debela nepropustna plast zelenkasto ali rjavkasto sive miocenske sivice. Prav zaradi te podlage pride voda lahko na površje. In res je tu skoraj povsod videti izvirke. Verjetno je voda zbrana pod zemljo v Udnem borštu. Od tam si je utrla pot pod zemljo skozi nakeljsko kotlino, kjer je miocenska podlaga precej globoko, in sicer pri gozdu »Dobrava« globlje kot pri Udnem borštu, in dalje pod Dobravo. V savski kotlini pa pride na površje. Skladi miocenske sivice so potemtakem nagnjeni od Udnega boršta proti Savi, le v nakeljski kotlini je ta podlaga bolj globoko. To pa je zasluga Tržiške Bistrice, ki je nekoč tekla po tem svetu in se v Struževem izlivala v Savo. — Struževska mlaka je ostanek nekdanje struge. — Voda, ki teče pod zemljo po apnenčevih skladih, ima v sebi precej raztopljenega apnenca. Ko pride pod Okroglim na površje, teče najprej skozi razne mahove, na katerih se apnenec useda. Sčasoma jih tako obda z vseh strani, da ostane od mahu le še oblika, videti pa je le apnenec. To je torej tisti znameniti lehnjak ali apneni maček, katerega je bilo včasih ob Mlinarjevem studencu zelo veliko. Čeprav ga je sedaj malo manj, prav gotovo še ne bo kmalu izginil.

Poglejmo še malo najznačilnejšo floro in favno tega studenca. V toplih spomladanskih dneh zapazimo na vlažnih tleh najprej belocvetno planinsko mastnico, zanimivo mesojedo rastlino z mastnimi listi, s katerimi lovi majhne žuželke. Pozneje je pogost tudi ženikelj in še mnogo drugih rastlin. Ozrimo se še v studenec. Poleg drugih zanimivih alg opazimo na miocenski sivici pritrjeno črnozeleno algo kladoforo. Tudi živali je v tem studencu kar precej. »Kaj, živali? Še nikoli nisem videl drugega, kot močeradovega paglavca!« bo mogoče rekel kak domačin, ko bo bral te vrstice. Res je, da sta samo močeradov paglavec ali kaka mlada postrv, ki so jo prinesli sem ribiči, edini večji živali tega studenca. Vendar je še nebroj drobnih živalic, ki jih preprosto oko komaj opazi. Naštel bom le nekaj najznačilnejših predstavnikov drobne limnofavne tega studenca. Proti večeru ali v deževnem vremenu zlahka opazimo na kamenju polžke Bythinella ali Ancylus fluviatilis. Tudi planinski vrtinčarji so zelo pogosti. Pod kamenjem živi zelo veliko navadnih postranic in raznih trihopter ter ličink različnih vodnih žuželk.

Še nekaj bi rad povedal, kar mi že več let teži srce. Zakaj ne bi vsaj malenkostno zaščitili tega potočka? Toliko zanimivega rastlinstva in živalstva ima, da bi bilo res škoda, če bi se vse to uničilo. Ljudje hodijo tod in trgajo zanimive in redke cvetke ter lomijo lehnjak, katerega prav tako ne dobimo povsod.

Kakor so zaščitene planinske cvetice, in ljudje to že upoštevajo, tako naj bi tudi redko floro ob našem studencu čuvali. Tudi lehnjak je redkost, ki daje okolici svojevrsten čar. Lehnjak v naravi je vsekakor veliko lepši in zanimivejši kakor v stanovanju, na zaprašeni polici.

Kaj si želijo kranjske žene

Rezultati ankete, ki jo je razpisal mestni odbor AFŽ Kranj

Da bi dodobra spoznal življenje kranjski žena in pravilno usmeril svoje delovanje, je Mestni odbor AFŽ v Kranju razpisal anketo z 20 vprašanji, ki naj bi osvetlila privatno življenje žena, njihovo izobraževanje, željo po izpopolnitvi znanja in izpopolnitvi podjetij, namenjenih gospodinjstvu. Razposlal je 700 anketnih listov, prejel pa 502 odgovora. Nad polovico so jih poslale žene z osnovnošolsko izborazbo, ostale imajo večidel srednješolsko izobrazbo, akademsko pa le tri.

Anketa se je obnesla in bo lahko koristila tudi Zavodu za napredek gospodinjstva v Ljubljani, ki se resno bavi s problematiko vseh 430.000 gospodinjstev, kolikor jih je v Sloveniji.

Kranjske žene si žele vsaj enkrat mesečno gospodinjskih predavanj. Predvsem jih zanima konserviranje sadja in zelenjave, pravilno serviranje in pripravljanje mize, lepo vedenje in pravilno pranje perila. Na 74 anketnih listih je izražena želja po kuharskem tečaju, na 62 po šivalnem tečaju in na 53 po posebnem tečaju za vkuhavanje zelenjave in sadja. Predavanj o vrtnarstvu si želi 328 žena. Dalje bi se rade izpopolnile v reji malih živali, v pripravljanju toplih gred, v uporabi umetnih gnojil itd.

Zdravstvena predavanja naj bi zajemala predvsem vprašanja osebne higiene, krvavitev in rakastih obolenj, tuberkuloze, spolnih bolezni in spolne vzgoje, bolniške nege, nalezljivih bolezni ter zaščitnega cepljenja. S tem, da bi bila zdravstvena predavanja po terenih, in to v večernih urah, se strinja 429 žena. Želé si jih zlasti v zimskem času.

Ljudska univerza naj bi po mnenju kranjskih žena vnesla v svoj bodoči program več predavanj o vzgoji mladine in otrok, o telesni vzgoji, lepem vedenju ter več zdravstvenih, gospodarskih, političnih in znanstvenih predavanj. Le-ta naj bi ne bila preveč učena in polna tujk, temveč poljudna, nazorna, predvsem pa kratka in jedrnata ter dobro pripravljena. Razen že omenjene tematike naj bi se predavatelji lotili še vprašanj o gradnji stanovanj, zanimivosti žive in mrtve prirode, življenja drugih narodov in sodobne problematike doma in v svetu. Zanimivo pa je, da žena ne zanimajo predavanja o umetnosti, šolstvu ipd.

Z vgojnimi ustanovami in uslužnostmi podjetji v Kranju žene niso zadovoljne. Večina je mnenja, da je premalo vrtcev za predšolsko deco in otroških igrišč z nadzorstvom. Žele si tudi več uslužnostnih podjetij, predvsem pralnic, krpalnic in šivalnic, ki pa naj bi delala usluge po zmernejših cenah, kakor jih delajo že obstoječa tovrstna podjetja. Glede trgovskega poslovanja so mnenja, da je nujno izboljšati promet z mlekom in belo moko ter cene nasploh vsaj za 5% znižati. Žele si tudi, da bi jih v trgovinah bolj vljudno postregli in skrbeli za zalogo jajc in zelenjave. Več žena je predlagalo, naj bi na Savskem trgu odprli trgovino z zelenjavo in sadjem, na Hujah pekarno in v Stražišču uslužnostno podjetje.

Življenje malčkov naj bi obogatila z ureditvijo lutkovnega gledališča v Kranju, z mladinskimi kino predstavami, z organiziranjem interesnih krožkov, in gledališkimi predstavami za otroke.

Kaj bero kranjske žene? V glavnem le dnevno časopisje, predvsem Slovenski poročevalec, dalje Glas Gorenjske, Delavsko enotnost, PP, Našo ženo in Tovariša. Nekatere žene so izjavile, da ne bero nobenih revij in časopisov, ker nimajo časa.

Iz podatkov o branju leposlovnih knjig je videti, da kranjske žene res malo bero. Največ jih prebira knjige Prešernove družbe. Pač pa pridno zahajajo v kino, gledališče ter na različne akademije in razstave. Od žena, ki so odgovorile na anketo, jih je 254 včlanjenih v AFŽ, 215 v SZDL, 108 v ZSS, 148 v RKS, 61 v ZB, 22 v Svobodo, medtem ko jih je v drugih društvih in organizacija zelo malo.

Razpisovalec ankete bo želje žena upošteval in s pomočjo drugih družbenih organizacij na jesen in na zimo osnoval več izobraževalnih oziroma gospodinjskih tečajev po tovarnah in izven nje. Tečaje naj bi vodile gospodinjske učiteljice, ki jih ima Kranj 4. Dve od njih sta zaposleni na osnovni šoli, zato jih bo skušal Mestni odbor AFŽ razbremeniti tega dela. — Da bo obisk v tečajih množičen, bodo začele žene že sedaj agitirati za vključitev.

Svilena popoldanska obleka z globoko zalikano gubo na sprednjem delu krila in všitimi žepi

Postani član Prešernove družbe

Otroka na sonce in svež zrak

Mnoge matere se boje izpostavljati otroke soncu in čistemu zraku, čeprav je to za otrokovo zdravje in razvoj nujno. Seveda pa ne smemo pretiravati in pustiti otroka ves dan na soncu; upoštevati moramo pač njegovo starost.

Novorojenčka nesemo že po nekaj dneh na zrak, ne smemo pa še pustiti do njega sonca. Tri do štiri mesece star dojenček mora biti vsak dan 2 do 3 ure na svežem zraku. Najbolje vedno ob istem času: bolj zgodaj zjutraj in proti večeru, ko ni močnega sonca.

Enoleten otrok naj pri jutranjem sprehodu spi, pri popoldanskem pa naj v vozičku sedi in opazuje svet. Ko ima otrok leto in pol, naj bo po možnosti ves dan na prostem: na vrtu, dvorišču ali terasi. Ko doseže temperatura 22 stop. C, privoščimo otroku zračne kopeli, ki obstoje v tem, da otroka dvakrat dnevno slečemo in ga nanega pustimo najprej za 15 minut v senci in potem vsak dan za 5 ali 10 minut več; po 5 dneh pričnemo s sončenjem, ki naj traja prvi dan 3 do 5 minut dopoldne in popoldne. Dobro je, da otroke med sončenjem oblivamo z vodo, segreto na soncu; večletne otroke pa že lahko kopamo v morju, reki ali v koritu.

Svež zrak in sonce krepita otrokom fizično odpornost, obenem pa pridobiva otrok med sončenjem vitamin D, ki je tako zelo potreben za njegov razvoj.

Nekaj nasvetov za naše otroke

1. Kadar si namenjen mimo na novo pobarvanih hiš, se oboroži z barvastimi svinčniki ali kredami in ogljem. Okrasi zidove z najrazličnejšimi »umetninami«, s svojim imenom in imeni prijateljev, za kar ti bodo hišni gospodarji iz srca hvaležni!

2. Ko dirjaš po ulicah, postoj pred vsako hišo, odpri hitro vežna vrata in zatuli v vežo, potem pusti vrata odprta in naglo zdirjaj dalje. Tako boš najbolj nazorno dokazal svojo olikanost.

3. Če bi te kdo zaradi »junaštva« nahrulil, mu zabrusi v obraz: »Kaj vas pa to briga!«

4. Po možnosti razbij čimveč šip in obcestnih žarnic!

5. Ko prideš domov, se pohvali pred starši s svojimi hrabrimi dejanja in zahtevaj, da te za vse, kar si počenjal, pohvalijo in nagradijo.

O negi čevljev

Tudi čevlje moramo negovati, če hočemo, da čolgo ne izgubé lepih oblik in da dalj časa trajajo.

Ko čevlje sezujemo, jih najprej temeljito prezračimo in, če se nam noge potijo, osušimo. Moker ali vlažen čevelj napolnimo s papirjem in ga postavimo na toplo, da bo čimprej suh. Šele potem ga damo na kopito.

Očistimo najprej podplate in pete, potem gornje dele. Mokro blato odstranimo z vlažno krpa ali gobo, suho pa z ostro krtačo. Nato namažemo obutev s kremo in jo pustimo toliko časa, da se loščilo dobro vpije v kožo. Za loščenje uporabljamo mehko krtačo.

Vsake 4 mesece čevlje temeljito očistimo z bencinom ali mlačno milnico, da odstranimo vso staro pasto. Nato jih takoj namažemo z mešanico ribjega in drevesnega olja (Baumöl). Čez nekaj ur jih namažemo spet s pasto in skrtačimo s krpo ali mehko krtačo.

Tako bomo očistile predvsem **črne čevlje**; za čevlje drugačnih barv uporabljamo drugačne metode.

Rumene čevlje temeljito očistimo s čistim bencinom ali limonovim sokom. Mastni madeži bodo izginili, če jih bomo prekrile z debelo plastjo z bencinom pomešane magnezije in pustile, da se mešanica na čevlju posuši. Potem obutev skrtačimo. Če je madež zelo trdovraten, ponovimo postopek 2 do 3 krat.

Gumijaste čevlje operemo z vodo in namažemo z oljem. Poleti jih shranimo v vreči ali v starih volnenih nogavicah, ki smo jih prepojile z glicerinom.

Smučarske čevlje moramo pogosto namazati z vazelino za nego polti.

Lakaste čevlje lepo osnažimo s sokom rdeče čebule, z mlekom ali beljakom. Nato jih namažemo z belo kremo in zdrgnemo s svileno krpo. Če nimamo kopit, moramo lakaste čevlje vedno, ko jih sezujemo, napolniti s papirjem ali starimi krpami.

Bele kožnate čevlje lepo očistimo z magnezijo in bencinom.

Za kratek čas

Otroška

Gozdni čuvaj: »Le pojdita, samo da mi ne odlomita niti ene veje!«

Kratkohlačnika: »Tovariš, ne bova je ne, saj imava žago v vreči.«

Praktični nasveti

Kako se znebimo mravelj

Mravlje so sicer simpatične in delovne žuželke in nikomur ne pride na misel, da bi jih kje zunaj zatrl. Kadar se pa vgnezdijo v stanovanju, postanejo vsem stanovalcem, zlasti pa gospodinji, skrajno zoprni. Zaslediš jih na mesu, na sladkorju, skratka povsod, kjer jim kaj diši. Da se boste mravelj rešile, nastavite tam, kamor najraje zahajajo, plitve krožnike z lugom in sladkorjem ali sladkorno sipo, pomešano z boraksom. Z lugom in boraksom se bodo mravlje zastrupile. Odlično sredstvo je tudi med, ki ima pri zatiranju mravelj enako vlogo, kakor muholovci pri zatiranju muh. Ker mravlje ne prenašajo vonja po petroleju in kafri, polijte vsa mesta, od koder žuželke prihajajo, s petrolejem, ali jih potrosite z zdrobljeno kafro.

*

Motna goveja juha

Večkrat se zgodi, da postane goveja juha med kuhanjem motna. Temu je krivo mlado meso in kosti. Tako juho zakuhamo z rižem ali širokimi rezanci. Če pa jo želimo zbistriti, jo ohladimo, in nato zmešajmo nekaj žlic hladne juhe s surovim beljakom in zlijmo vse skupaj v preostalo ohlajeno juho. Ko jo ponovno zavremo, jo precedimo skopi fino laneno krpo. Tako postopajmo tudi z motno juho iz telečjih kosti ali svinjskih nog, ki je namenjena za aspik ali žolico.

*

UPORABA SODE BIKARBONE V GOSPODINJSTVU

Stara govedina se bo med kuho zmehčala, če ji boš dodala za noževo konico jedilne sode.

Zelenjava, fižol, suh grah ipd. bo kmalu kuhana, če boš dodala vodi nekoliko jedilne sode.

S pomočjo jedilne sode bosta **špinača in sveži grah obdržala prvotno barvo.**

Če ohrovt ali sladko zelje pred kuho poparimo z vodo, v kateri je nekoliko jedilne sode, **nas jed ne bo napihovala.**

Čez nekaj minut krop odlijemo in nalijemo vrhu zelenjave sveže, hladne vode.

Jedilna soda je **odlično nadomestilo za kvas.** Uporabljamo jo predvsem za pecivo. Bodimo pa pri uporabi zmerne, kajti če je je preveč, bo imelo pecivo okus po starih jajcih.

Zakleta hiša

5

Ariel Kassack:

Komaj so se odpeljali, je prišel skozi vrata Gardnerjeve hiše Bert King in se napotil k Margini vili, kjer ni bilo več nobene luči.

— Postrežnice ni več, — zamrmra King in s svojim univerzalnim ključem odklene vhod. Previdno odpre vrata in se še previdneje povzpne po stopnicah v prvo nadstropje. Izpod vrat Margine spalnice je prihajal tračec svetlobe. Bert negiben obstane. V sobi se je nekdo neskončno previdno premikal, odpiral in zapiral predale.

— Tat? —

Bert sunkovito odpre vrata. Evica Gardner plane s krikom na noge.

— Dober večer — reče King. — Mislil sem, da je šla Evica spat. —

— Živa! Skoraj bi umrla od strahu, — odvrne dekle. — Jaz imam vsaj izgovor, ker sem Margina sestra, toda vi, vi ste čisto navaden vohun, vi **Bert King!** —

Bert je ostrmel.

— O, ti vražji hudiček, torej ste me spoznali! — vzklikne občudujoče.

— Seveda! Nekoč sem poslušala neko vaše predavanje o kriminalistiki. Neznansko ste bili tedaj zanimivi. Prepričana sem bila, da ste najlepši človek na svetu. A kaj hočete: Sic transit gloria... No, nikar ne delajte tako resnega obraza! Ne bom vas izdala! —

Bert King jo odločno potegne k sebi in krepko poljubi na usta.

— Ej — zakriči Evica, ko pride do sape. — Za danes dovolj. Misliva na pisma! Edino bitje, komur lahko zaupam, ste vi. Zakaj nam ni Marga povedala, kaj je bilo v pismih? Zakaj nas je vse spodila iz sobe? Zakaj jih ni več imela, ko je prišla k nam? Bert, jaz se bojim. —

— Pojdiva, iščiva! — odgovori Bert in stisne dekletove mrzle prstke.

Končno sta jih našla v Margini škatli za klobuke. Skrita so bila čisto na dnu med ovojem.

— Nekoliko primitivna tehnika — zamrmra King in izroči pisma Evici. Na desnem vogalu vsakega pisma, kamor običajno lepimo znamke, je bil z rdečim pastelom napisan datum. Bert jih je uredil: 28. 11., 25. 12., 1. 1.

Vsa tri pisma so bila naslovljena na gospodično Mary Cooper.

— To je Jackova edina sestra, — reče Evica. — Čudno pa je, da ni v naslovu naveden kraj. —

— Meni se pa zdi čuden ta napis s pastelom, — odvrne Bert.

— Jack vedno piše z rdečim pastelom To je njegova stara navada, — pove Evica.

— Pisava je torej njegova? —

— Da, že od daleč bi jo spoznala. Toda kaj je v pismih? Bert potegne prvi list iz ovitka in prečita:

28. novembra

Draga sestrica,

vem, da ti dolgo nisem pisal. Toda ne moreš si misliti, koliko dela sem imel. Tudi danes ti ne morem pisati kaj več. Moja žena je bila bolna. Zdi se, da ni nič posebnega, vendar mi njena bolezen ne da miru. Mislim, da niti zdravnik ni uganil, kaj ji je. Upajmo, da ni nič posebnega. Seveda ti bom o vsem še pisal. Piši kmalu!

Iskreno te pozdravlja tvoj

Jack.

— Ne razumem, — reče Evica. — Saj Marga ni bolna! Odkar je poročena, naravnost cveti! In potem, datum 28. november. Saj manjka dotlej še skoraj mesec dni. Bert, kako naj Jack ne...!

Evica nenadoma umolkne. Čez čas reče s hripavim glasom:

— Bert, berite drugo pismo! —

Drugo pismo, napisano z isto pisavo, je bilo bolj kratko.

25. decembra

Sestrica moja,

ne bi te rad vznemirjal, toda drugače ne gre. Pri nas je hudo. Moji ženi se je stanje zelo poslabšalo. Težko je bolna. Trudimo se, da bi storil vse, kar je mogoče.

V naglici — tvoj Jack.

— V naglici, — ponovi Evica, — v naglici, a datum 25. december. Kako naj Jack ve, da se bo Margi stanje poslabšalo, ko vendar ni bolna. In kar dva meseca naprej!

— Dobro bi bilo, da prečitava tretje pismo, — pripomni Bert. Prebere ga in izroči Evici, ne da bi kaj rekel. Ko je bral, so se Evici oči vedno bolj širile. Začela se je tresti. V pismu je bilo napisano:

1. januarja.

Sestrica moja — umrla je. Danes je izdihnila. Moje žene ni več, kakor da bi je nikoli ne bilo. Njenih poslednjih trenutkov ... ne, ne morem ti jih popisati... Ne morem več pisati. Pridi k meni, če moreš!

Jack.

— Nikar sedaj, dragica, — je zamrmral Bert in zgrabil Evico, ki so se ji udirala tla pod nogami.

— Toda kaj naj to pomeni? — zajoče deklica.

Bert položi pisma natanko tja, kjer jih je dobil, ugasne lučko in odpelje Evico iz sobe.

V pritličju vstopita v Jackovo knjižnico.

— Kje je tista knjiga, iz katere so padla pisma? — vpraša Bert. Našla sta jo na polici.

Knjiga je še nova. Platnice niso obrabljene, strani so popolnoma čiste, ugotovi detektiv.

— Naslov? — vpraša Evica.

— „Nauk o strupih", spisal.... —

— Nauk o strupih? — Evica je z grozo ogledovala knjigo.

Bert je počasi listal. V knjigi je bilo zaznamovano eno samo samcato mesto. Bert je pričel pazljivo brati.

— Toda čemu naj bo Jacku knjiga o strupih? — vpraša Evica nestrpno.

— Tole mesto govori o uporabi arzenika! Formula, smrtni učinek, kako se ga lahko odkrije v organih, prebavilih, predpisane doze, bolezni, ki izvirajo iz zastrupitve z arzenikom, sredstva proti zastrupitvi. —